

KUMLA JULBLAD

1945

16:de ÅRGÅNGEN

Utgivare:

Nils Helander

HÖSTBILDER FRÅN KUMLA:

Kumlasjön, kyrkan från väster och parkkyrkgården med klosterbrunnen

Foto: Rohlén, Örebro

En välkommen julgåva

för barn och äldre:

Sparkassebok med hemsparbössa eller en premieobligation
från

Skandinaviska Banken, Kumla

AFFÄRSHUSET

Stenevägen 43

SPECERIER, DIVERSE Tel. 70398, 70499
CHARKUTERI Tel. 70499
BAGERI, KONDITORI, MJÖLK Tel. 71062

Eric Ericsson, Kumla

Allt i modern hårvård!

Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
Krona, Slöjor och Diadem uthyres

Maggies Damfrisering

Stationsgatan 22 Tel. 70632

Vi rekommendera

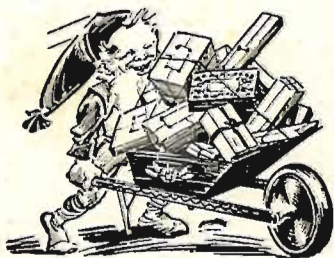
OSS vid julinköpen av: Frukt (god sortering) Nötter, Konfekttyrer m. m. Omtyckta kaffeblandningar (även i skrin) Konserver, lagrad Ost m. m.

Frans Ericssons
Speceriaffär Tel. 70055

Matfrågan till Jul

ordnar sig både billigt och bra om
inköpen göras hos

LITHELLS Kumla, Hallsberg

Gör
julaffärerna i
Strömzéns
Garn- &
Triåaffär

Ebba Lundholm

Tapisseri- och
Kortvaruaffär

REKOMMENDERAS
för julinköpen
Telefon 70206

Skoindustrien har gamla
yrkestraditioner i Kumla

PATRULL

Arbetskängan med den foträtta passformen

De resultat, som forskningen nu-
mera kommit till ifråga om pass-
form, har **PATRULL** tillägnat sig

ANVÄND **PATRULL**

— tillverkad över foträt läst

AB. KUMLA SKOFABRIK

Ljus och eld

*Det folk som vandrar i mörkret
skall se ett stort ljus. Jes. 9: 2.*

*Jag har kommit för att tända en
eld på jorden. Luk. 12: 49.*

Både ljuset och elden höra julen till.

Hemma i stugan brinner i juletid ljus i gran och fönsterkarm, men borta i spiselvrån flammar elden.

Även kyrkoåret ställer ljuset och elden in till varandra. Juldagen förkunnar: Det folk, som vandrar i mörkret skall se ett stort ljus, ja, över dem som bo i dödsskuggans land skall ett ljus skina klart. Men Annandagen bär detta bud: Jag har kommit för att tända en eld på jorden. Juldag är ljusa löften, men Annandag är martyrbal som brinna. Ljus och eld.

Ljuset är det angenäma, det högtidliga och stilla, som stämmer sinnet till fridsam andakt och värmer vårt hjärta. Men eld! Det har klang av risk och fara. Ljuset är den beskedliga lilla lågan. När det har lyst en stund släcker man det: »Så där ja, nu räcker det». Men elden brinner till botten. Den gör sin sak grundligt. Den blåses inte ut och ställes inte undan.

Till ett fulltonigt kristet liv hör både ljus och eld. Det innebär vila och frid, tro på ljusa löften, mottagande av stora gåvor. I jultid sjunga vi ju:

*Han kommer till vår frälsning sänd
och nådens sol av Honom tänd
skall sig ej mera dölja.*

Men att vara en saut kristen innebär inte endast att bliva lyst av juldagsljus utan också att bliva förtärd av Annandagseld, en brand som går till botten och inte lämnar något orört som står i vägen för Kristuslivet. Han som är förknippad med juldagsidyll har ju också talat om vad elden kan kräva, som Han kommit att tända: »Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värdig».

Mera av eldens karaktär i vår kristendom! Det gäller i folk- och samhällsliv. I jultid ländas väl många små ljus av kristen barmhärtighet. Den nödställda får en slant. Den bortglömde blir ihågkommen. Men sedan är man tillfreds: »Så där ja, nu räcker det. Nu släcker vi». Mera av eld skulle det vara, som brände ner allt som strider mot kristen anda och inte ger sig ro förr. Barmhärtigheten skulle inte få vara ett snabbt slocknande juleljus utan en bestående anda och ordning.

Mera av eldens karaktär i vårt personliga kristenliv! Även om vi däri söka något mer än en och annan högtidsstund och även om vi ville, att Kristus skulle komma till oss som elden, som förvandlade vårt innersta, bruka vi inte snart nog komma till en punkt, då vi säga: Nu får det räcka, nu släpper jag inte till mig mer? Men det finns mycket kvar, som skulle bort. Därför behöva vi mera av det sinne som beder:

*Mer helighet giv mig, mer mildhet, o Gud
mer sorg över synden, mer lust för ditt bud.*

En yttlig, ömskinnsad och lat kristendom, som snart nog säger: »Så där ja, nu räcker det, nu får det vara nog», en sådan kristendom har små löften med sig. Där man inte drager djupare och djärvare konsekvenser av sin tro än de som samsas väl med kärleken till det egna jaget, till egen synd, där blir Kristus inte heller det stora ljus, som profeten bådade i Honom. Det stora löftet följer den, som släpper till sig helt och lägger allt på altaret, där Guds eld bränner och renar. Om honom har Jesus sagt: Den som mister sitt liv för min skull, han skall vinna det.

G. Jönsson.

Jonas L:son Samzelius

Kumla kyrkas räkenskapsbok

1421—1590

Bibliotekarie Jonas L:son Samzelius i Uppsala, bördig från Hjortsberga, Kumla, har under den gångna hösten fullbordat ett mindre vanligt forsknings- och tolkningsarbete i och med utgivningen av Kumla kyrkas räkenskapsbok för åren 1421—1590. I dagarna har det unika verket utkommit i bokhandeln. Alla, som äro intresserade av vår bygds äldre historia, böra skaffa sig boken, som finnes tillgänglig i Dohlwitz bokhandel.

För kännedomen om Kumla sockens äldre historia stå ett antal hittills tämligen outnyttjade skriftliga källor till förfogande. Från medeltiden samt 1500- och 1600-talen finnas ej så få s. k. pärmebrev kvar, som upplysa om köp och byte av gårdar m. m. dylikt. Från 1540-talet och framåt i tiden finnas jordeböcker och andra skattelängder, som ge uppgifter om byarna, deras storlek och de enskilda gårdarnas ägare. Ur dem kan även vinnas kännedom om det dåtida jordbruket. Ett stycke fram på 1600-talet börja lantmäteriets kartor, som ge en mera realistisk bild av byarna, deras ägoindelning och gränser. Vid sidan härav ge kartorna och deras beskrivningar ofta värdefulla notiser om andra dåtida eller äldre förhållanden. Något senare på 1600-talet börjar kyrkobokföringen av sockenborna genom dop-, vigsel- och dödböcker men framför allt genom husförhållsböckerna ge oss fylligare uppgifter om de enskilda människorna. Sådana få vi också ur lagmansdomboken för Närke åren 1525—54 samt ur häradets domböcker. En helt annan sida belyses av regementsarkiven, där man kan få uppgifter om dem som drogo ut i kriget. De i socknen bosatta många gevärssmederna få vi noggrann kännedom om i Örebro gevärsfaktoris rullor i den mån de äro bevarade. I detta sammanhang erinras om förvaltningsarkivet i Landsarkivet i Uppsala och om Domkapitelsarkivet i Strängnäs.

Vid sidan av dessa fortlöpande arkivserier, som givetvis med åren väsentligt utökas till både antal och omfång, finnas även andra källor. Som exempel kunna nämnas vid olika tider genomförda inventeringar av landets fornminnen och kyrkor, Elers' på samma sätt tillkomna historia om vägarna i Sverige och från 1600-talet bondestudenten Jon Månssons i Via rustikolatiniska anteckningar om sig och sin fästmö, Elin i Rala,

berättelser om den av den onde besatta prästdottern i Kumla m. fl. akter, som jag ej kan antyda här.

För Kumlas äldre historia har man emellertid tillgång till ännu en källa av mera ovanligt slag, nämligen den i titeln härövan nämnda boken, eller kyrkokladden, som den egentligen kallades. Böcker av denna typ finnas blott bevarade från sex socknar i vårt land; vår bok är den mest omfattande av dem. Här kan icke vara fråga om att redogöra för boken i dess helhet, så mycket mindre, som den utkommer i höst i serien »Närke» och sålunda finnes tillgänglig i bokhandeln.

Den invecklade historien om bokens tillkomst och öden har jag ej heller tillfälle att här gå in på. Vare det nog sagt, att prostens Matts började den 1421, tydligen för att bistå kyrkovårdarna, då förmodligen Lars i Vesta och Simon i Blacksta, med deras rätt vidlyftiga redovisning, samt att kyrkoherde Lars Claesson — gift med en systerdotter till Erik XIV:s och Johan III:s bekante livmedikus, den från Örebro bördige Benedictus Olai, och fader till de lärda bröderna Nils och Johannes Chesnecopherus (den sistnämnde 1613 Sveriges förste professor i medicin och naturkunskap) — slutade boken 170 år senare med ett ynkligt litet inventarium. Kyrkovårdarnas arbetsuppgifter hade minskats genom Gustav Vasas konfiskationer. Det var då länge sedan de kunde få en ox i lön för sin möda.

Innehållet utgöres naturligtvis i första hand av uppgifter om årliga inkomster och utgifter. Årsinkomsterna utgjordes av kyrkotionden — 1/9 av hela tionden — som i början uppgick till mellan 15 och 20 mark, arrenden av kyrkans gårdar något över 10 mark, ko- och oxlegor c:a 2 mark, tavlo- och stockpengar (d. v. s. kollekt) c:a 3 mark samt testamentsmedel av varierande värde. (Till en erinran om penningvärdet meddelas att en ox 1420 kostade 2 mark och en gård

Köp julklapparna i **Kumla Järn- & Redskapshandel**

FREDRIK EMBERG

Telefoner 700 25, 703 25

i Kumlabý 1448 35 mark. Atta öre utgjorde en mark.) Ibland finnas också uppgifter om tillgångar, såsom gårdar, kor och oxar, fordringar i tionde och arrenden. År 1423 hade kyrkan 18 kor och oxar utlegda i byarna. Om kyrkans gårdar finnes ej så mycket antecknat — 1497 ser det dock ut, som om ett 20-tal gårdar då skulle ha tillhört kyrkan. Av förteckningarna över fordringar framgår att kyrkan på 1400-talet fungerade som bank för socknen — där förekomma rätt betydande lån. I den kanoniska rätten föreskrevs, att anteckning om kyrkans egendom skulle göras i någon av de kyrkliga handböckerna — särskilda räkenskapsböcker, som vår, voro ej påbudna. Tyvärr är ingen av kyrkans många handböcker vederligen bevarad. Under Gustav Vasas tid begagnades ju handböckernas pergament i stor utsträckning till band på fogderäkenskaper o. d. eller spolierades på annat sätt.

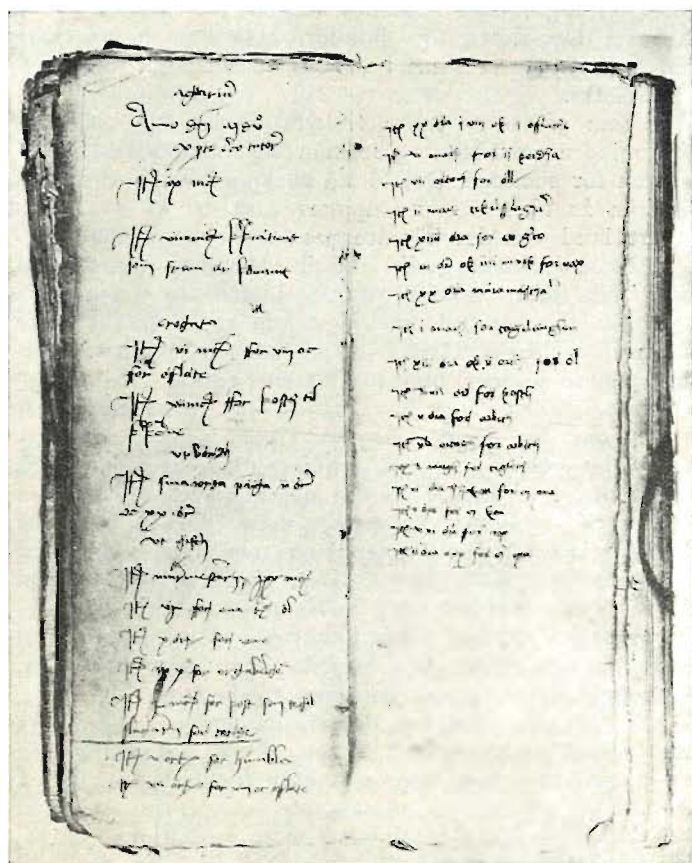
Utgifterna gjordes naturligt nog för olika kyrkliga ändamål. Där möter Peterspenningen eller Romskatten, sedermera en avgift till domkyrkan i Strängnäs i utbyte mot invigd smörjelse. Vidare ha vi utgifter för vax till kyrkans belysning, för vin, rökelse och oblater. Givetvis avse de största utgifterna underhåll och reparation av kyrkobyggnaden samt inköp av inventarier. Då kyrkan ej längre finnes kvar, skall jag förbigå det mesta av detta, så mycket hellre som byggnadsintendenten Julin i detta nummer behandlar kyrkobyggnaden. En bild av kyrkan med torn och klockstapel, sådan Franzéns måg Grafström såg den, innan den revs, har ju spritts i socknen genom Kumla-Halsbergs hembygdsförening. En ypperlig inledning till kännedomen om de senmedeltida kyrkornas utseende och liv ge biskop Brillioths och professor Roosvals uppsatser i förra årgången av Svenska Turistföreningens årsskrift.

Helt kort må blott framhållas, att vi genom Cort Rogges brev av 22 jan. 1488 känna till, att kyrkan hade sex altaren: 1. Högaltaret eller Treenighetens och Martyren Torgils altare, 2. Det heliga korssets, 3. S:t Olovs, 4. S:ta Annas, även ägnat Birgitta, 5. S:t Gregorius' och 6. Alla helgons altare. Av bilagorna till vår bok få vi veta, att S:te Torgils, var kyrkans skyddshelgon och föremål för mycken dyrkan. Förmodligen möta vi i honom en man från den tiden då kristendomen infördes i trakten. 1425 läses om »Sancte Tyrgilsa stok», 1439 om målning av ornament på Sancte Torgils altare, 1505 om »Sancte Törgelssa gille», 1515 om altarkläde till Sancte Torkels kor och om hans skrin och 1518 om hans fest. På senmedeltidens livliga helgondyrkan få vi f. ö. talrika belägg.

Av konstverk inköptes bl. a. altarskåpet (nu i Statens historiska museum) åren 1439 och 1440 för 120 mark och Jungfru Maria (nu i Läns museet i Örebro slott) år 1473 från Vadstena för 143 mark.

Utom kyrkan förekommo säkert åtskilliga andra byggnader i socknens ägo. 1509 talas om det heliga korssets kapell i Kumla, och 1517 göres utlägg för byggnadsarbete vid S:t Eriks kapell i Hörsta.

Hela boken igenom möta vi givetvis rader av byar och bönder i det dåtida Kumla. Det för forskningen värdefullaste materialet i boken är måhända ortnamnen. Här ges en rik komplettering till professor Sahlgrens ypperliga utredning rörande socknens ortnamn och äldsta odlingshistoria i årgång 15 (1927) av tidskriften Namn och bygd. Av våra nuvarande byar och gårdar saknas blott Säbylund, Långgälla, Kårstahult, Vikatorp, Hässleberg, Hällabräten, Yxhult, Kjettskede och

Avrad	Dito 5 örtugar för humle
I Herrens år 1505	Dito 7 örtugar för vin och oblater
för kyrkovärden Eriks del	Dito 20 öre i vin och i oblater
Dito 9 mark	Dito en halv mark för två värjor
Dito 7 mark kyrkotionde	Dito sju örtugar för öl
som har kommit fram	Dito två mark tegelslagaren
Utgifter	Dito 14 öre för en gryta
Dito 6 mark för vin och	Dito ett öre o. fyra mark för vax
för oblater	Dito 20 öre murarmästaren
Dito 12 mark för kost till	Dito en mark för tegelugnen
kyrkan	Dito 13 öre och 2 örtugar för öl
Uppbörd	Dito sex öre för kost
Dito smajordspengar 2 öre	Dito 5 öre för arbete
och 20 öre	Dito 5 1/2 örtug för arbete
Utgift	Dito 1 1/2 mark för teglet
Dito murarmästaren 19 1/2 mark	Dito 6 öre herr Hakan för en
Dito 5 1/2 för en tunna öl	oxe
Dito 10 örtugar för vax	Dito 5 öre för en ko
Dito 10 för orgelbälgen	Dito 10 1/2 öre för vax
Dito 1/2 mark för kost som	Dito 2 öre och 20 (örtugar?)
tegelslagaren förtärde	för en oxe

Förlovnings- och Vigselrynkar

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Tenn. Nysilver, nya modeller Vaggur, Fickur o. Armbandsur. Gammalt guld o. silver uppköpes

A.-B. ELIAS ENGLUNDS GULDSMEDSAFFÄR

TELEFON 703 01

Norrsäter, som väl alla utom Långgälla äro av yngre datum. Där möta också ett par byar, som sedermera uppgingo i Säbylund vid säteribildningen, nämligen Ekenäs och Säby.

Antalet i boken nämnda personer torde uppgå till ett tusental. Många av våra vanligaste namn voro även då i livligt bruk, t. ex. Lars, Nils, Per o. s. v. Bland mera ovanliga eller sällsynta namn kan omnämnas Enfast, Faste, Gudgerd, Örjan, Halder, Holm, Holmfast, Hunger, Ingemund, Ingevald, Sigvid, Silvast, Sölve och Tideke. De flesta äro bönder, åtskilliga hantverkare vid kyrkobyggena samt i Örebro och Arboga, och några präster.

Utom prästerna möta vi kyrkovärdar och i väsentligt mindre utsträckning sexmän och nämndemän i ledningen för socknen. Det första sockenstämmoprotokollet är från år 1494. Då det uppges vara ett av de äldsta i vårt land, må det här återges i all sin enkelhet:

»Arom effther gudhzc bördh Mcd xc quarto tha hölth jak fförsto sokna stempno Lydekjnus tha curatus i cumbla tha screffuis thesso vi adh vetha kirkio bästa Clemeth i örista, laris, i vestha, bength i vidhum, gerdar i iärisö joghhan biorsson; i stene, gerdar i ballista.»*

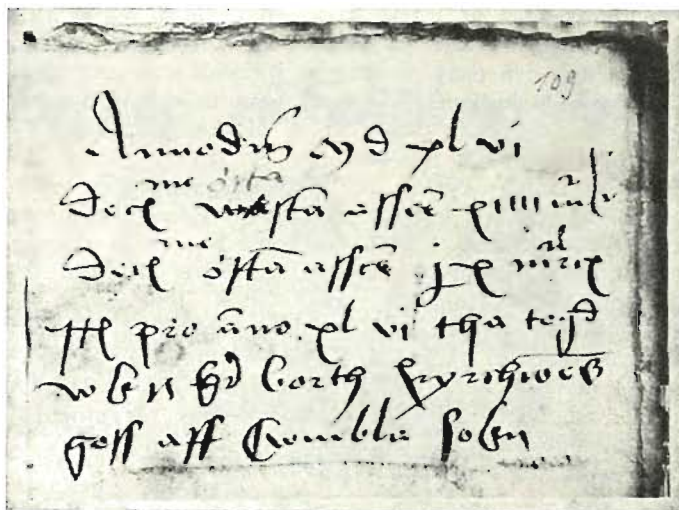
Egendomligt nog kan man även utläsa något ur boken om den dåtida naturen. Under senare delen av 1400-talet börjar man vid redovisningen av tionde och avrad att dela socknen i två delar, en västlig och en östlig. Så småningom övergår man till att benämna dem Västan åsen och Östan åsen, men åren 1491—1493 talar man om Östankärret. Klart är alltså, att Mosjön då för tiden fortsatt upp i dalgången mellan Brånsta, Örsta och Vesta på östra sidan och Mos, Kumla och Sanna på den västra, och där bildat ett långt stort kärr. År 1497 talas t. o. m. om jöns ffyskeman.

En annan notis om naturförhållandena möter oss år 1526, då kyrkan erlade 22 öre till Per i Tynninge för ett björnskin, som lades nedanför högaltaret i kyrkan.

De på sitt sätt intressantaste uppgifterna i boken äro de som belysa brytningen mellan medeltiden och reformationstiden. Man må dock erinra sig, att den bild de ge är ensidig. I slutet av 1400-talet och början av 1500-talet verkar kyrkan rik — det är ju frågan om Närkes då förmögnaste församling — och är livligt verksam i tidens anda. Kyrkobyggnaden och dess konstverk äro föremål för mycken omsorg. På de kyrkliga festerna utvecklas säkerligen en rätt stor prakt. Bönderna förefalla att vara rätt välsituerade, och annat än bönder fanns det just inte i socknen. Sista delen av 1500-talet ger en helt annan bild. Inkomsterna ha kraftigt gått ner, varför utgifterna inskränka sig till det nödvändigaste. Under 1570- och 1580-talen får kyrkan av hertig Karl hjälp, för att den skall kunna fortsätta sin verksamhet.

Emellan dessa båda tidpunkter ligger Gustav Vasas

*) År 1494 efter Guds börd höll jag första sockenstämman. Lydekinus, då kyrkoherde i Kumla. Då utsågos dessa sex att iakttaga kyrkans bästa: Klemens i Orsta, Lars i Vesta, Bengt i Via, Gärd i Järsjö, Johan Björsson i Stene, Gärd i Vallersta.

I Herrens år 1546 tionde västan åsen 14 mark tionde östan åsen 8½ mark Dito för år 46 då tog vår käre nådige Herre bort kyrkans gods från Kumla socken.

tid och regemente. Socknen tycks tidigt ha anslutit sig till honom. Redan 1522, innan han valts till konung, erhåller han som riksföreståndare en lödig mark silver i subsidium. Året efter — han har då valts till konung — erhåller han 7 lödiga mark och 3 lod silver. Förmodligen är det fråga om en del av kyrksilvret. 1524 erhåller han 4½ mark till Gotlandståget. Ett par år därefter — 1526 — erhåller han icke mindre än 18 mark tiondedel. År 1530 står det att konungen uppbar såväl tionden som arrendena. Tionden torde han därefter årligen ha övertagit men socknen fick behålla sina arrendegårdar ännu någon tid framåt. Nästa gång kungen avhöres är 1544, då han tar kyrkans silver; man fick till och med betala tärpengar för dem som i Grips-holm avlämnade det. Och två år därefter kom dräp-slaget, då kungen tog det sista som var kvar, kyrkans alla gårdar. Gårdarna gävo då en årsinkomst på 21 mark, medan tionden gav 23 mark. Efter detta var kyrkan alldeles utfattig.

I utgåvan av boken ha som bilagor avtryckts för-teckningar över lagmansnämnderna 1525—1553. Härads-domare var Johan Smed i Kumla. Vidare avtryckas ett antal avlatsbrev från 1400-talet, som lämna upplysning om kyrkan och fromhetslivet på den tiden, samt en tiondelängd från 1550-talet, med uppgift av gårdarna, deras ägare, storlek och skatt. I inledningen redogöres för bokens öden och berättas om de präster som gjort den. I anslutning till en karta över 1550-talets Kumla lämnas olika redogörelser för dåtida för-hållanden. Att Sankt Torgils fått ett särskilt kapitel är naturligt — det hör ju inte till vanligheten att på-träffa nya lokalhelgon. Ett särskilt intresse torde också kapitlet om den tidens mynt — osmundsjärnet — kunna påräkna. Ett byvis uppgjort register upptager till slut de i boken förekommande personerna.

J. L. S:s.

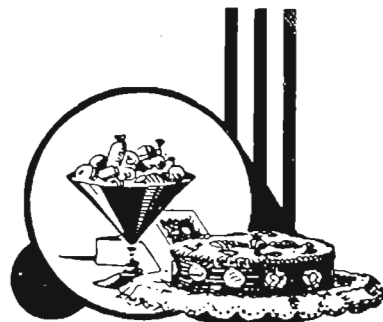
Inte bara till Jul

utan året runt

tillhandahålla vi verkligen förstklassiga konditorivaror såsom
Tårtor, Bakelser och Småbröd. Erkänt gott kaffe!
Beställningar mottagas

HELANDERS KONDITORI, KUMLA

TELEFON 700 08

Edvard Thermænius.

EDVARD THERMÆNIUS

1842—1894

Civilingenjör, märkesman inom tröskverksindustrien, missionsvän, kommunalman, riksdagsman, förbudsmotionär.

Efterföljande artikel är grundad väsentligen på uppgifter i det av red. Levi Rickson 1918 sammanställda verket »Thermæniuströskverken».

Till tjänst för dem, som till äventyrs spörja efter något acceptabelt sammanhang mellan *Kumla* och *Thermæniusverken i Hallsberg*, må inledningsvis meddelas. att vissa delar av Hallsbergs köping, bl. a. det område, där Thermæniusverken äro belägna. intill år 1918 i ecklesiastikt hänseende tillhörde *Kumla församling*. Det var därför både med full rätt och med glädje vi Kumla-bor kunde räkna den ädling, om vilken här i all anspråkslöshet skall erinras, som sockenbo alltifrån hans inflyttning 1868 och till 1894, då hans grav reddes på Kumla kyrkogård.

Släkten *Thermænius'* anor kunna spåras tillbaka till bonden Lars, som på 1500-talet bodde i Skultuna. En son till denne, kyrkoherde i Tortuna och fullmäktig i riksdagen 1642, kallade sig efter födelsesocken för Schultenius, sedan förkortat till *Schult*. Kyrkoherde Schults barn, av vilka flera blevo präster, antogo namnet *Thermænius* med ursprung i det grekiska verbet *thermainein, värma*. Antagligen ville de prästerliga bärarna av namnet lägga andlig innebörd i betydelsen. En son i femte led till den nämnde kyrkoherden var fabriksidkaren *Johan Thermænius*, född 1807 och död 1877. Denne, som tidigare varit verkmästare hos Munktells i Eskilstuna, grundade 1846 i Torshälla en verkstad för fabrikation av byggnadssmidern. Men där tillverkades också tröskverk. Det första, som utsändes 1847, var ett s. k. kort- eller stråkhalmverk. Dåvarande godsägaren Hedengren på Riseberga införskrev 1849 från England under samverkan med länets hushållningssällskap ett Garrets flyttbara tröskverk, dels för tröskningen vid Riseberga, dels i syfte att tjäna som modell vid inhemsk tillverkning. Johan Thermænius upptog denna typ och ett dylikt tröskverk — långhalmverk — från Torshälla fick pris vid en utställning i Stockholm 1851. J. T. var en driftig och spekulativ man med liv-

ligt temperament, sträng och fordrande, en man, som visste vad han ville såväl i hemmet och i verkstaden som i Torshälla samhälle, där han vid stadsfullmäktigeinstitutionens införande blev ordförande. I sitt äktenskap med *Eva Sofia Akerberg* föddes åt honom i Eskilstuna och som den näst äldste i en stor syskonkrets sonen *Carl Edvard* år 1842.

Stränghet och ordning rådde i hemmet, där barnen tidigt fingo lära sig att göra nytta. *Edvard*, som röjde mekaniska anlag, fick redan som 12-årig stifta bekantskap med arbetet i verkstaden samtidigt som han erhöll privat boklig undervisning. Under hösten 1856 och våren 1857 studerade han vid Slöjdföreningens söndags- och aftonskola i Stockholm. Efter denna korta studietid grep sig *Edvard* åter an med arbetet på faderns verkstad och kontor i Torshälla och fortsatte därmed ett par år, tills han 1859 vann inträde vid Teknologiska institutet i Stockholm — sedermera Tekniska Högskolan. Härifrån utexaminerades han år 1862 med synnerligen vackra betyg. Efter en studieresa samma år till England, där han besökte fabriker och verkstäder samt världsutställningen i London, återvände han till Torshälla och blev verkmästare hos fadern. Den 1 april 1867 övertog han ledningen av fabriken och följande månad gifte han sig med komministerdottern *Jenny Stenberg* i Torshälla.

För en man, vars begåvning, utbildning och verksamhet utåt visade en så klar enhetlighet, borde, tycker man, någon tvekan om levnadsbanan ej ha förelegat. Så synes emellertid ha varit fallet. Om det var under studietiden i Stockholm, under vistelsen i England eller efter hemkomsten den unge civilingenjören starkt påverkats i religiös riktning, framgår av hans levnadsteckning lika litet som huru detta skedde. Det praktiska arbetet synes

En fåtölj och LÄSLAMPA

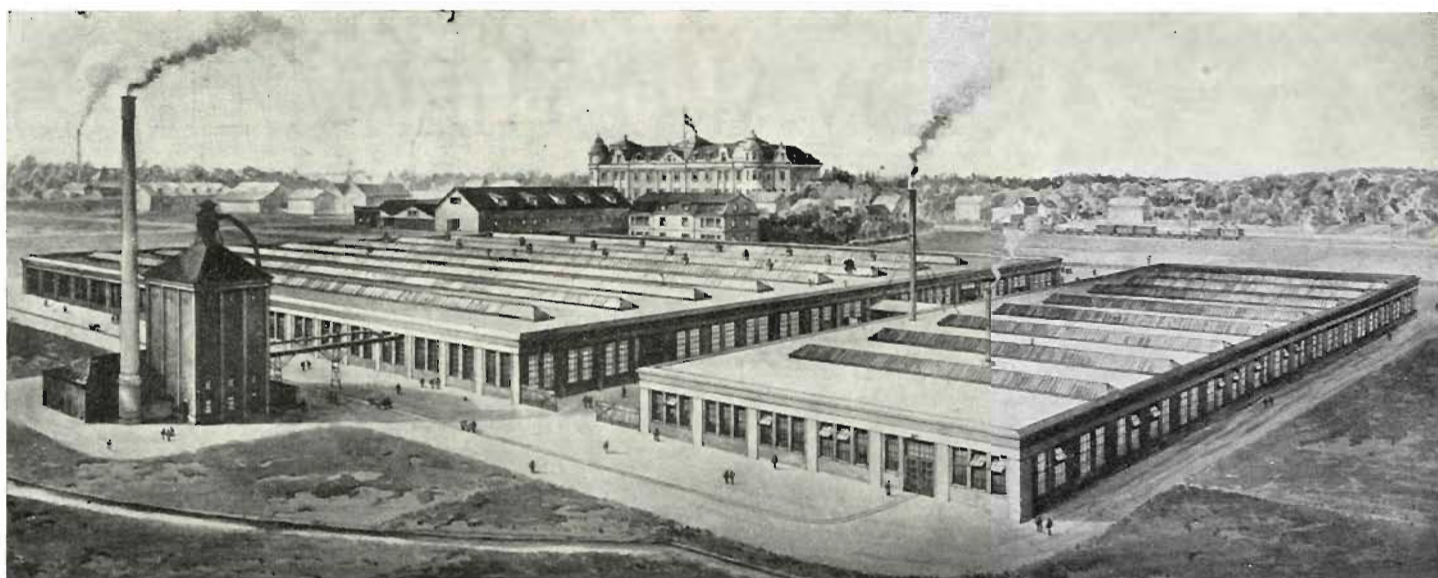
är både praktisk och trevlig JULKLAPP!

Köp dem i

DANIELSSONS MÖBELAFFÄR

KUMLA Tel. 701 49

Thermæniusverken, Hallsberg.

emellertid vid denna tid ha fått komma i andra rummet. Man kan f. ö. fråga sig om det också icke alltid fick nöja sig med den platsen. Det religiösa tros livet och behovet av en positiv insats för den Mästare, E. T. funnit, grep honom också då så starkt, att han på nyåret 1867 med sin fars medgivande sände in en ansökan till Fosterlandsstiftelsens missionsinstitut vid Johannelund för att där utbildas till missionär för Afrika. Den 15 januari 1867 blev han av styrelsen på magister Rudins *) tillstyrkan antagen »tills vidare på prov som missionselev». Tillstötande omständigheter ledde emellertid till att T. icke blev missionär i ordets vanliga mening. Faderns ekonomiska svårigheter föranledde honom att stanna i hemlandet till föräldrarnas stöd. En i liv och gärning allvarlig och ödmjuk kristen och en verksam och vidsynt ordets förkunnare för stora och små, en missionär i sitt hemland, förblev han emellertid livet ut. Redan under Torshällatiden satte han i gång en söndagsskola — senare likaledes i Hallsberg.

På hösten 1868 flyttade Johan Thermænius verksamheten från Torshälla till Hallsberg, där sonen Edvard blev ledare för den nybildade firman *Joh. Thermænius & Son*. Många platser hade varit på förslag. Att Hallsberg kom under prövning, berodde därpå, att en annons i en tidning lockat med tillgång på vattenkraft. Det var Dala kvarn, som åsyftades, men man fann ett annat område nära järnvägsstationen, tillhörigt Olof Olsson i Norra Sanna, lämpligare. Och här uppfördes under våren och sommaren 1868 erforderliga verkstads- och boningshus. Sonen Edvard såg emellertid för sin del från början mörkt på detta företag. Så här skriver han nämligen i sin dagbok i Torshälla: »Det stinger i mitt innersta varje gång jag skall

*) sedermera professor Valdemar Rudin, som en tid var föreståndare vid missionsinstitutet.

sända pengar till ett företag, för vilket jag hyser så ringa intresse och för vilka utsikterna om framgång äro — inga».

Byggnadssmidet gav i verkstaden i Hallsberg liksom förut i Torshälla sysselsättning åt de flesta armarna, under det tröskverken kommo i andra rummet. Endast så småningom blevo tröskverken huvudtillverkningen. År 1869 byggdes ett tiotal och år 1879, då kristid gjorde sig gällande med låga priser, utgingo ett 50-tal. Efter år 1885 var smidestillverkningen ringa och befintliga lager slutsåldes efter hand. Det första tusentalet tröskverk hade kräft en tid av två decennier. Då E. T. avled i november 1894, hade man hunnit till nr 1700. T. fick också i kretsen av arbetare och vänner fira firmans 25-årsdag, då tacksägelse hölls i anslutning till orden: »Allt härintill har Herren hulptit», och firmans ledare återkallade i minnet de viktigaste händelserna under den gångna tiden. Musik och sång utfördes och kyrkoherdarna Falk och Callmander talade. I fabrikslokalerna serverades middag och dagen avslöts med fyrverkeri.

Den Thermæniska verkstaden med sin arbetarkår medförde en påtaglig uppryckning av Hallsbergs stationssamhälle. Edvard Thermænius blev också en intresserad deltagare i kommunal- och kyrkstämmorna och det ena förtroendeuppdraget efter det andra föll på hans lott. Under många år var han bl. a. ledamot av kyrko- och skolrådet, ordf. i faxeringsnämnden, elektor vid val av kyrkomötesombud samt av länsstyrelsen 1890 utsedd till ordförande i Hallsbergs första municipalstyrelse. I Hallsbergs Folkbank blev han styrelseledamot 1872 och var under 15 år bankens föreståndare. »Utan någon veterlig anledning» uteslöts han ur styrelsen 1893. Uteslutningen, som tillskrives politiska skäl, smärtade honom. I sin dagbok skriver han härom: »Och så är detta arbete snart ett minne, men ett kärt sådant».

Omnibustrafiken

*Vid Edra resor mellan Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp
Kumla—Hardemo och Kumla—Yxhult anlita alltid OMNIBUS,
så att de billiga biljettpriserna sedan 23 år tillbaka å
dessa linjer fortfarande kunna tillämpas*

Det förtroende, som E. T. genom sin person och sitt intresse för samhällliga frågor vann, förde honom också fram som riksdagsmannakandidat för Kumla och Sundbo härads valkrets. Som ledare av en industri för tillverkning av lantbruksmaskiner, blev han även känd inom jordbrukskretsar. Mest känd var han dock som religiös talare och nykterhetsvän. Han valdes till riksdagsman första gången 1884 och tillhörde andra kammaren 1885-1887 samt 1891-1893. Vid nyvalen 1887 till den s. k. tullriksdagen blev han utslagen av sin vän och motkandidat Erik Olsson i Sännersta, dock med endast en rösts övervikt. När E. T. första gången valdes till riksdagsman, skrev en tidning, att valkretsen i T. erhöle en kunskapsrik och duglig representant, som med frisinnade åsikter förenade förmåga att deltaga i debatter. I riksdagen slöt han sig till gamla lantmannapartiet och efter partiernas omgruppering tillhörde han de frisinnade och nykterhetsvännerna. Under sin riksdagstid blev han ledamot av tillfälligt utskott samt ersättare i bevillningsutskottet.

Som riksdagsman gjorde sig Thermænius riksbekant genom att 1887 frambära »den första förbudsmotionen». Vederbörande utskott fann motionen ha ett ädelt syfte men avstyrkte likväl densamma. Motionen förnyades sedan tvenne gånger men avslogs. Röstsiffrorna voro 1892 72 röster för motionen och 98 mot. Motionen rönne livlig anslutning från nykterhetsfolket. Från föreningar och möten fick motionären mottaga 118 tacksamhetsadresser, och vid återkomsten från riksdagen 1887 erhöle han ett festligt mottagande, i det icke mindre än 500 personer voro samlade vid järnvägsstationen i Hallsberg. Vid tullfrågas behandling i riksdagen hävdade han frihandelsvänliga synpunkter. I debatten yttrade han bl. a.: »Tullfrågan och vilken fråga som helst betraktar jag från huvudsakligen tvenne synpunkter: Rättfärdighetssynpunkten och auktoritetssynpunkten. I fråga om den sistnämnda måste jag som icke fackman låta omdömet bildas genom att lyssna till sakkunniga så långt det ej strider mot rättfärdighetsprincipen. Man representerar i riksdagen ej endast dem, som med sina röster insatt en i riksdagen, utan också dem, som röstat emot, och slutligen dem, som ingen rösträtt hava.» Om riksdagen yttrade han vid ett tillfälle: »Detta riksmaskineri skulle nog kunna skötas vida enklare och med mycket mindre antal »maskinister» än som nu är händelsen, utan att det hela skulle lida något därpå.»

T. var en flitig gudstjänstbesökare, trots att han hade långt till kyrkorna i Hallsberg och Kumla. Egenhändigt förfärdigade han en velociped, som han framförallt använde för kyrkfärderna. Velocipeden följdes av en trehjulning, i vilken maken fick taga plats. För färderna på Tisaren gjorde han en båt med propeller, som drevs med handkraft, och han hade också funderingar på en mekaniskt driven vagn.

Med prästmännen i Kumla umgicks han ofta. Ett intimt vänskapsförhållande rådde framförallt mellan Thermænius och prostén Falk. Den långa kyrkvägen föranledde T. att sätta igång med byggandet av Hallsbergs missionshus, som stod öppet för såväl prästers som lek-

Minnesvården å Kumla kyrkogård.

mäns predikningar. Själv var T. en gärna hörd talare, och hans föredrag präglades av den godhet och hjärtevärm, som förde samman med hans person. Med tiden slöt han sig till den s. k. Waldenströmska riktningen och blev även en av W:s förtrogna, vilket dock inte inverkadde på förhållandet till de prästerliga vännerna.

Läsning, musik och brevskrivning hörde till hans vederkvickelser. Tidigt røjde han musikaliska anlag och trakterade såväl fiol som orgel. Även de uppväxande barnen lärde sig att hantera stråken och på så sätt bildades en familjekvartett till hemlivets trevnad och någon gång offentligt uppträdande till förmån för något välgörande ändamål.

Till den »större familjen» kunde under den äldre, patriarkaliska tiden räknas också arbetarna, och samvaron med dem präglades av ömsesidig respekt och hjärtlighet. Med glädje antecknar T. 1876, att han på namsdagen av arbetarna fått ett skrivtyg av silver. »Ett talande bevis på vad som rör sig i deras hjärtan för mig.»

Edvard Thermænius var en flitig antecknare. I dagboken, hans förtrogne alltifrån 1865 och till fyra dagar före hans död 1894, diktar han sig öppet; åt den anförtror han sina bekymmer, sina förhoppningar och sina glädjeämnen både från verkstaden och från hemmet. Det mesta røjder dock hans levande religiösa behov, hans troskamp, hans missmod under stunder av tvivel, men också hans evighetshopp. Han var en flitig bibelläsare, som i Ordet fann skatter av ovanlig skönhet. Ständigt var hos honom den känslan stark, att han av sig själv förmådde intet.

Kumlaortens Mejeriförening

Telefon 700 33

Runmärkt S M Ö R, långtidspasteuriserad M J Ö L K
med jämn fetthalt försäljes i egna butiker och hos
återförsäljare

PRIMA MEJERIPRODUKTER

Från gamla albumblad = Fem bröder från N. Via

Per Erik Eriksson
född 1841, död 1913.
Lantbr., landstingsman,
nämndeman.

O. G. Eriksson
född 1844, död 1929.
Lantbr., riksdagsman
m. m.

Lars Virén
född 1847, död 1915.
Läroverksadj. i Falun.

Anders Eriksson
född 1833, död 1911.
Nämndeman, brukade
föräldragården.

Karl Eriksson
född 1861, död 1943.
Kassör i Örebro Folk-
bank, Örebro.

Ur dagboken, »några för hans inre och yttre livshistoria avsedda blad», må här meddelas några korta utdrag:

- 1867: »Musiken, där den är allvarlig till sin karaktär, har en märkelig välgörande inverkan på en orolig själ, såsom vi ock se av bl. a. Sauls historia.»
- 1868: »Och det är egentligen för sådana ensamhetsstunder och för utnyttjande av det, som då uppfyller mitt sinne, som det varit en sådan ljuvlig vederkvickelse, att få hava dessa blad till min jordiske förtrogne.»
- 1869: »Jag har huvudet fullt av idéer om dagarna, men saknar ännu medel att sätta dem i verket.»
- 1872: Om fadern: »Vilka olika gåvor vi hava, han och jag! Han ifrån ungdomen ända in i sitt livs afton spekulativ, företagsam, ihärdig, jag däremot — alltigenom nästan — passivt verksam.»
- 1882: »Det passar ej väl ihop med vartannat: tröskverk och byggnadssmide.»
»Nu håller jag på med en sädesrensare av ny sort. Den har kommit mig i sinnet. Mätte den gagna mitt släkte.»
- 1885: »I går öppnades riksdagen med övliga ceremonier. Jag må säga, att det är en apparat, som jag helst såge vida förklarad. O, detta eländiga lull-lull, detta bugande, detta tomma, innehållslösa umgänge! Att det ännu kan hållas uppe! Dessa riksdagsfrågor, som så tvärsäkert dryftas av Per och Pål ute i bygderna, hur litet man i själva verket fattar av deras innersta natur! Ack, jag behöver lära — — — Jag känner mig som en fåfång arbetare på torget, vilken ännu ej blivit lejd.»
»Jag går här och tvekar huruvida jag skall drista använda en halv månads avlöning (som riksdagsman) för inköp av en fiol. Allt sådant hör ju till de förgångliga tingen i mer än vanlig mening. Jag blir så lätt en träl, på vilken sida jag vänder mig. Har jag rätt att så använda vad som givits mig?»
- 1891: »Skola vi fortgå så sakta på den naturliga utvecklingens väg, eller skola vi efter tidens sed intrassera det stora kapitalet? Mitt skaplygne är för det förra.»

1891 inhöstade firman vid lantbruksmötet i Göteborg 3 guld- och 5 silvermedaljer. Härom skrev T. följande: »Jag hade denna gång liksom vid föregående tillfälle en viss och ganska stark förkänsla av vad som skulle inträffa. Det var mig såsom nästan avgjort att vi skulle erhålla hedersplatsen bland och hederspriset för provade redskap. Vi fingo det. Budskapet därom var därför icke så överraskande. Detta kan jag säga utan högmod. Jag vet nämligen, att vad som blivit utträttat är så alltigenom en Herrens gåva och ledning, att min berömmelse är alls ingen. — — — Vid sådant förhållande länder det snarare till förödmjukelse än motsatsen att så varda uppmärksammas. — — — Många äro de lyckönskningar, som med anledning av denna utgång kommit mig till del. Mest värd av alla dessa var den, som murare Vesterdahl så okonstlat uttalade: »Mätte han nu bara inte bli högfärdig!»

1894: »E. T:s sista uppfinningar till tröskverkens förbättring voro den *veckade skoslagen* och *kragssället*. Verkytet för det senares tillverkning gjordes efter en idé, utlänkt av en arbetare vid verkstaden. Om kragssället skrev T. i sin dagbok: »Jag må säga, att jag knappast sett någonting avlöpa med så stor framgång och så påfallande gott resultat som denna sällkonstruktion. Mitt hjärta är glatt och jag vill prisa Herren med min visa. Den är kanske den jämförelsevis största tjänst jag fått göra mitt släkte.»

1894, den 3 november — fyra dagar före sin död — skriver han för sista gången i dagboken. Han säger där att trötthet och smärtor hindra honom att anteckna vad han tänkt, samt tillägger: »Herren vet vad han ämnar göra.»

T. avled den 7 november 1894 och han jordfästes i Kumla kyrka den 10 november av sin vän och förtrogne kyrkoherden Falk.

Tre söner, *Fredrik*, *Alfred* och *Gottfrid* togo arbetets arvedel efter fadern, utvidgade fabriken och förvärvade vidsträcktare avsättningsområden för tillverkningsarna.

N. H.

VÄLKOMNA
OCH KÖP BLOMMOR TILL JULBORDET!

Beställningar av
KRANSAR och BUKETTER
mottagas

Fylsta Handelsträdgård

ERNST ERICSSON

Telefon 70253

Axel Olsson

Gårdar och byar i Kumla

II. Vissberga

Vissberga har vid olika tillfällen beskrivits i ortspresen, bl. a. av urmakaren Gustaf Olsson (G.O.) och skomakaren Erik Bergman, båda numera avlidna. De voro uppväxta i byn och bevarade under hela sin långa levnad ett varmt intresse för den trakt, som sett dem födas. Tack vare deras skildringar finns det en hel del sägner och händelser från svunna tider bevarade. Även om Vissberga inte är särskilt rikt på fornminnen, så kan man dock få tillräckliga bevis för att bebyggelsen varit tidig i denna del av socknen. Byn har ett högt läge på en bergig landrygg, den s. k. Vissbergaåsen. Talrika bergknallar och flyttblock, ditförda av landisen, förekomma i närheten av den sommartiden idylliska vägen genom byn. Urberget går här på flera ställen i dagen. De mäktiga stenar, vilka utgöra fundament till portkolonnerna, som uppbära tornet å Kumla kyrka, skola vara hämtade från Vissberga. Å en äng vid gränsen mot Järsjö by finns en jättesten, som är 4 meter hög och 26 meter i omkrets. Hur stenen kommit till Vissberga, föreligger olika sägner: En jätte i Hidingsta, Hardemo, skulle en gång i tiden sökt tysta klockorna i Hallsbergs kyrka. Enligt den andra sägnen skulle en annan jätte i grannbyn Källtorp i Hardemo inte tålt klockringningen från Kumla kyrka. Under alla förhållanden hade jätten inte nog krafter, då stenen inte nådde längre än till Vissberga äng. Men det var ju inget dåligt kast det heller.

I södra delen av byn, där vägarna från Vissberga och Björka korsa varandra finns en offersten. I forna tider offrade man här pengar för att bli kvitt sina krämpor. Strax norrut låg det s. k. spruthuset, och i närheten finns än i dag en gammal upprinning, där

vattnet aldrig lär tryta. Källan har sedan långa tider kallats »Holken», och dess friska vatten användes än i dag för ortsbefolkningens behov.

Att trakten är gammal, visa de fornfynd, som gjorts. Vid vältning av en åker påträffade 1938 lantbr. Olof Olsson å ägorna en ståtlig stenyx. Även tidigare ha stenyxor hittats vid plöjning i Vissberga.

En av de mera kända gårdarna i Vissberga är häradsgårdsgården eller som den i lagfartshandlingarna betecknas Norrgården 2. Arealen utgör 31½ hektar, därav 21½ hektar åker. Skogsbeståndet omfattar huvudsakligast barrskog. En del av skogen är belägen söder om Hässleberg.

Enligt lagfartshandlingarna ägdes gården i början av 1850-talet av lantbr. Erik Olsson, som 1858 sålde den till lantbr. Olof Carlsson. Erik Olsson betingade sig emellertid livstids »undantag», som det vill synas av handlingarna först för sina föräldrar, Olof Ersson och hustrun Stina Olsdotter, och senare för sig själv. Undantaget bestod av bl. a. 1 tunna råg, 1 dito blandsäd, 1/4-dels tunna vete, 1 lass hö av »trettiotvå pund i lasset», att lämnas »före Thomedag, där säljaren vistas eller bor.» Först sedan Axel Olsson 1899 blev ägare av Norrgården 2 upphörde undantaget att gälla. Då bodde Erik Olsson i Södra Mossby.

1862 förvärvades gården av Lars Eric Andersson (Oxa-Lasse) för 7.400 rd. r.mt. A., som även ägde granngården i norr, slog ihop de båda gårdarna, som därefter tillsammans utgjorde 1/2 mantal. Han byggde också på sina ängsägor i södra Vissberga den gård, som under flera år brukats av lantbr. Aug. Persson men som nyligen förvärvats av Hallsbergs Tegelbruk. Den omnämnda granngården hade tidigare innehafts av lantbr. Olof Olsson, fader till den kände nykterhets- och hembygdsvännen urmakare Gustaf Olsson.

När lantbrukare Eric Andersson 1875 blev ägare av Norrgården 2, kom den i den nuvarande släktens ägo. En dotter, Edla Ericsson (död 1917), ingick 1899 äktenskap med lantbrukaren, sedermera kyrkvärden och

SUNDBERGS ATELJÉ

KÖPMANGATAN

HOVFOTOGRAF

& FOTOMAGASIN

TELEFON 70078

Framkallning - Kopiering - Förstoring

”TEMPLUM KUMLENSE”

Ett bidrag till Kumla gamla kyrkas historia.

»VITTKRINGSKÄDLIG STOD PÅ
GULDAXBÖLJANDE SLATTEN
KYRKAN, DEN ALDRIGA, ÄN,
LUTHERSK OCH HÖG SOM EN PSALM.»

Fig. 1. Kumla kyrka 1822.

Sedan Frans Michael Franzén 1847 hade gått ur tiden, skrev hans vän och skaldebroder Bernhard Elis Malmström över honom en minnessång, ur vilken de här ovan återgivna stroforna äro hämtade. Det är Kumla gamla kyrka skalden syftar på. Franzén var nämligen kyrkoherde i Kumla åren 1812—1825.

När i juli 1828 den pittoreska men skröpliga medeltidskyrkans stolta tornspira av starka bondearmar* och under ledning av byggmästaren Johan Hallström från Sköllersta »med mycken konst och skicklighet nedspelades» norrut och fälld räckte »ända till fattigstugan» och när kyrkans sköna valv och dess månghundraåriga murar, in i det sista gäckande på dem använda »skruvdynor» och domkrafter, under åren 1828—29 jämnades med jorden, förlorade Närke ett märkligt byggnadsminne med en skiftesrik historia, vars begynnelse dock alltjämt är höljd i dunkel.

Uppgifter om kyrkan ha i tryck lämnats av: Anders Stolpe 1794, Herman Hofberg 1868, Saxon 1928 och av

* Bl. a. var Jonas Jonsson i Björka med vid linorna, av vilka en mot hyra lånats från Hardemo kyrka.

Karl K:son Leijonhufvud 1935. I boken till Saxons 75-årsdag ha dessutom länsantikvarien B. Waldén och förste antikvarien i Riksantikvarieämbetet E. Lundberg ägnat uppmärksamhet åt kyrkans särpräglade torn. Med spänning emötes nu det i detta nummer av julbladet anmälda verket av Kumlasonen bibliotekarien i Uppsala Jonas L:son Samzelius *Kumla kyrkas räkenskapsbok 1421—1590*, som helt visst kommer att icke blott sprida ljus över ännu dunkla punkter i kyrkans historia utan även lämna intressanta meddelanden om livet i Kumla socken under medeltiden.

Av de nämnda författarna var Stolpe den ende, som sett kyrkan. Hans skildring av *Templum Kumlense* i en akademisk avhandling är dock i väsentliga delar blott en översättning till latin av andras tidigare skildringar på svenska. Från 1700-talet finnas handskrivna, intressanta skildringar av kyrkan av bland andra kyrkoherden i Bodarne Abraham Samzelius, »Nerikesflorans fader». I vissa delar har dennes skildring kompletterats av M. G. Wallenstråle, kyrkoherde i Kumla 1783—91 och sedan biskop. Under 1830-talet lämnade C. E. Kjellin, kyrkoherde i Kumla 1825—44 och tidigare professor i matematik vid uni-

KUMLA STADS

ELVERK

Kontorstid: Vardagar, utom lördagar, 9—17. Lördagar 9—13

TELEFON 709 80 Förestånd. personligen 700 94

Flyttningar och nyanslutningar skall anmälas till Elkontoret

*Minutaffären vid seklets början
(Nuv. affärshuset vid järnvägstunneln.)*

ret rymdes i magasinerna. Det blev därför ett oupphörligt springande mellan butik och magasin, så man var minst lika trött då som nu, när äntligen affären på julaftonskvällen bomrades igen. Med stängningstiden var man inte så noga, varför det i regel blev sent när chefen och hans biträden fick fira julafton.

Hyrorna voro denna tid billiga i Kumla. Johanson betalade tillsammans 800 kr. för såväl butik som bostad. När ägaren, P. J. Carlsson, ökade ut byggnaden till sin nuvarande storlek, utgick hyran med 1.200 kr.

Det ringa överskottet på affärsrörelsen och ägarens naturliga sinne för expansion voro bidragande orsaker till de redan tidigt påbörjade stråfoderaffärerna, som längre fram skulle bli dominerande. De största posterna såldes till armén. Leveranserna av olika förnödenheter till lägret å Sannahed hade under många år innehaft av en örebrofirma. J. W. Johanson hade ingen svårighet att »slå ut» sin konkurrent och sedan år efter år behålla dessa betydande leveranser.

1912 blev Joel Andersson delägare i firman, vars namn ändrades till J. W. Johansson & C:o, ett namn som alltsedan bibehållits, även sedan affären helt övergått till den nuvarande ägaren, köpman Martin Andersson.

Kumla får specialaffärer.

Kumla utvecklades i allt hastigare tempo, och behovet av specialaffärer diskuterades allt oftare inom affärskretsar. Det blev först järnvarubranschen, som 1911 fick sin specialaffär i och med tillkomsten av Kumla Järn- & Redskapshandel. Initiativtagare voro J. W. Johanson och dåvarande bokhandlare Carl Persson. Föreståndare var Edvard Persson. Affären överläts 1924 till järnhandlarna R. Andersson och Fr. Emberg, vilken senare blev ensam ägare 1928.

J. W. Johanson och Joel Andersson uppförde 1915 det stora affärshuset vid torgets sydvästra del. Denna

byggnad var under många år det största affärs- och bostadskomplexet i Kumla. Nämnda personer startade 1915 tillsammans med David Nyvelius en specialaffär inom färgbranschen. Såväl denna som ovannämnda järnaffär fick redan från början god omsättning. 1925 utträdde Johanson ur firman och något senare även Andersson, varefter Nyvelius blev ensam innehavare av färghandeln.

Bra sätt att finansiera Norrlandsresan.

Foderaffärerna fortsatte även sedan J. fått kompanjon. Vid ett tillfälle hade firman fått en större leverans till ett norrlandsregemente. Av någon anledning gjorde vederbörande anmärkning på varan. För att kontrollera, om anmärkningen var befogad, överenskommo de båda kompanjonerna att på ort och ställe verkställa undersökning. Men en resa till högan nord kostade stora slantar, och förtjänsten på leveransen tillät inte dylika extravaganser. Det var höst och det var ett gott fruktår i Kumla. Varför inte då taga med en vagnslast frukt och på så sätt finansiera resorna! Vem det var som kom upp med det finurliga uppslaget, är inte bekant. En solig septemberdag såg man de unga kumlaiteerna på en bangård uppe i Västerbotten saluföra sina produkter. Och att de båda humoristiska köpmännen hade gott utbyte av sin oväntade semester, kan man förstå. Ty äpplena hade en strykande åtgång, och malören med leveransen ordnades upp på ett för båda parter tillfredsställande sätt. Det kan vara bra med en anmärkning ibland.

Under förra världskriget rådde under flera år stor varubrist, varför det ekonomiska utbytet av spannmålsaffären ej blev så lysande. Men J. W. Johanson vilade ingalunda på lagrarna utan sökte sig andra inkomstkällor. Tillsammans med en del vänner gjorde han bl. a. omfattande affärer med lantgårdar. Han var förrästen ingen nybörjare inom denna bransch, ty redan 1912 förvärvade han Frötuna egendom i Västmanland tillsammans med fabrikör A. G. Andersson, bröderna Eric Werner och Carl Persson samt trävaruhandlare Carl Johansson. 1917 inköpte J. Vasa gård utanför Södertälje som innehades i sex år och användes även som familjens sommarbostad.

De båda innehavarna av J. W. Johanson & C:o gjorde åren efter förra världskriget stora bilaffärer. Den lantgård i Kumla och socknarna däromkring behövde inte vara så stor, för att dess ägare skaffade sig en bil. Och säljare voro nästan utan undantag J. W. Johanson och Joel Andersson. Sammanlagt såldes ett 60-tal bilar, mestadels Chandler och Cleveland.

Affärer i stort var melodin.

När Johanson 1912 startade Kumla Foder- & Ut-sädesaffär, kunde han säkert inte drömma om, att firman skulle nå en så otrolig utveckling, att den numera räknas till en av vårt lands största företag inom spann-

På farfars tid

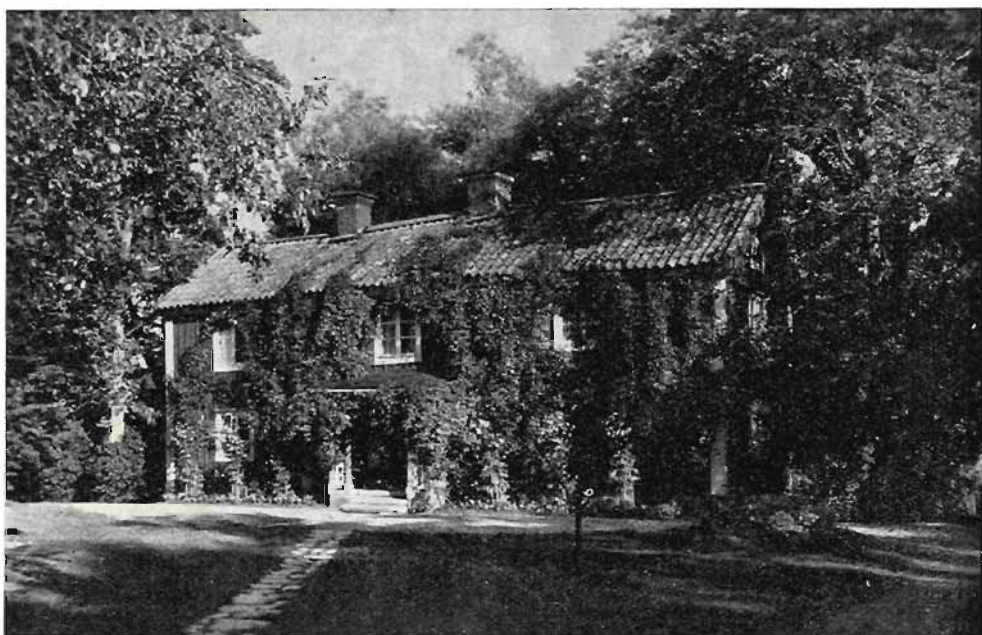
var inte ovanligt att byrålådan fick tjänstgöra som förvaringsplats för familjens värdepapper. Numera kan man anförtro vården av sin förmögenhet åt Handelsbankens notariatavdelning — det sparar besvär och ger fullständig trygghet

SVENSKA HANDELSBANKEN

*Häradsdomaregården
i Vissberga*

Foto: Sundbergs, Kumla

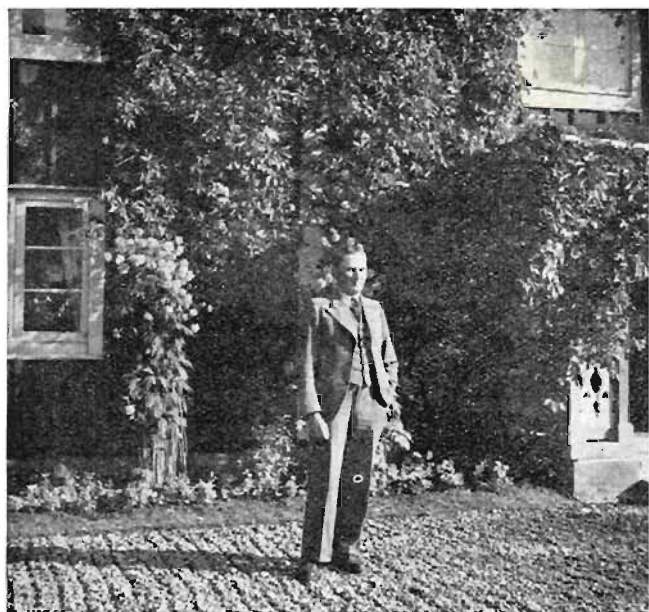

häradsdomaren Axel Olsson, som samma år förvärvade gården. Köpeskillingen var 16.000 kronor.

Norrgården är ännu en stabil byggnad, trots att den uppförts i början av 1800-talet. Givetvis har den vid flera tillfällen undergått restaurering, men man synes ha bemödat sig om att bevara dess traditionella utseende som en typisk bondgård. Gårdens ekonomibyggnad uppfördes 1887. På gården finns ett päronträd, som uppgives vara från 1754. Det bär frukt varje år.

Lägenheten Fridborg, norr om den vackra trädgården, inköptes 1907 av Axel Olsson och införlivades med Norrgården.

Axel Olsson, som med tiden kom att bli en av sin sockens mest bemärkta män, föddes 1871 å Vissberga 1, vilken gård ägts av släkten i flera generationer. Faderns namn var Olof Olsson. Sin skolplikt fullgjorde Axel Olsson i Byrsta, bl. a. under lärare Jac. Jansson. Läraren och lärjungen skulle med tiden få åtskilligt gemensamt att syssla med. Båda voro av ideell läggning och samarbetade först inom blåbandsrörelsen, som de voro trogna livet ut. Olsson kom tidigt in i nykterhetsarbetet, först som medlem av logen Natanael, Kumla station, och senare, när Byrsta blåbandsförening bildades anslöt han sig till denna. Han blev även under en längre tid ledamot av styrelsen. Inom Kumla fosterländska förening var han även verksam. Redan tidigt uppmärksammades Olsson för sitt vakna intresse för allmänna värv. Det första större uppdraget erhöll han 1912, då han invaldes i kyrko- och skolrådet. Tio år därefter blev han kyrkvärd. När kommunalfullmäktige- och kyrkofullmäktigeinstitutionerna infördes i Kumla socken, blev han redan från början ledamot i dem båda och en längre tid v. ordförande. Dessutom var han under flera årtionden ordf. i kommunalstämman och likaså v. ordf. i kommunalnämnden i många år. I häradsnämnden invaldes han 1925 och fick även detta uppdrag med varje period förnyat, så att han med tiden blev häradsdomare. Alltsedan ungdomen hyste han ett varmt intresse för hembygdsrörelsen. När Kumla-Hallsbergs hembygdsförening bildades, hörde han till stiftarna och nedlade inom denna sammanslutning ett väl vitsordat arbete som mångårig kassör. Han var också

Olof Olsson, som numera brukar gården

Kumla Åkeri

Innehavare: Henry och Harald Karlsson

Tel. 706 58, 706 59

REKOMMENDAS!

Utför alla slags körningar

Spannmålsmagasinen

måls- och fröbranschen. Här kom J:s utomordentliga affärsbegåvning till sin fulla rätt. Affärer i stort har alltid varit hans melodi. Hans sakkunskap och alltid glada sätt har i ej ringa grad bidragit till den stora framgången. I början var det bekymmersamt att ekonomisera den hastigt växande rörelsen. Något större kapital fanns ej tillgängligt att driva en så penningslukande affär. »Det var många gånger med bävan jag såg lantbrukarna köra fram med sina foror», berättar Johanson, »ty allt skulle ju betalas kontant, och själv kunde jag ju inte omedelbart omsätta varorna i kontanter». 1919 ombildades firman till aktiebolag med J. som direktör och med ett aktiekapital av 250.00 kronor.

Under årens lopp ha stora kvantiteter stråfoder och utsädesvaror exporterats till utlandet. En hel del köpare voro ganska besvärliga att göra med. De försökte på alla upptänkliga sätt krångla för att skaffa sig rabatt, och det var inte ovanligt med ett telegram från en kund i Tyskland med krav på 10 och ända upp till 25 % rabatt, för att varan skulle mottagas. Då förtjänsten på dessa leveranser var ganska klen, beredde dylika telegram säljaren inte någon glad dag. Vid flera tillfällen

Kontors- och magasinsbyggnaderna.

fick Johanson företaga resor söderut för att på ort och ställe söka komma till rätta med vederbörande. Det var inte så lätt för sådana ojusta köpare att komma igen och vilja göra affärer. En del svenska leverantörer vinnlade sig inte tillräckligt om att exportera fullgoda varor, vilket i sin tur förorsakade mottagarna besvär. De rejäla köparna sökte sig därför till firmor med sunda affärsmetoder.

Något år före det sista världskriget uppgick bolagets höexport till Tyskland till c:a 1000 vagnar, motsvarande 15 milj. kg. Säkert var det inte många firmor, som kunde ståta med en dylik årsleverans.

Ett speciellt intresse har J. ägnat fröaffärerna. På detta område har också bolaget nått sin största framgång. Året före krigsutbrottet 1939 utgjorde fröomsättningen c:a 1 milj. kg. Så var också Kumla Foder- & Utsädes A.-B. en av de största fröexporterna på utlandet.

Avdelningskontor på tre platser.

»Utsädesbolaget» är känt över allt i vårt land. För varje år sker nya utvidgningar. För närvarande har bolaget trenne avdelningskontor: i Norrköping (inrättat 1938), Örebro (1941) och Fellingsbro (1944). Genom sina moderna anläggningar, maskinella utrustning och transportmöjligheter har bolaget de bästa förutsättningar att ta hand om jordbrukarnas produkter.

Tennismatch — fortsättning på lång nattresa.

De omfattande affärerna ha gjort, att Johanson ofta befinner sig på resande fot. I regel avverkas re-

Vår Herrekiperingsavdelning

erbjuder Eder det största urval av trevliga, praktiska, alltid välkomna JULKLAPPAR

*B*engtsons Herrkonfektion

Kontorsbyggnaden

sorna med snälltågsfart. Det är ej ovanligt att den viktige direktören ena dagen befinner sig i Ystad för att dagen därpå vara långt upp i nordanland. Det har hänt, att han vid sin återkomst till Kumla i arla morgonstund från en sådan för vanligt folk tröttnande affärsresa omedelbart begivit sig till tennisbanan för att med en morgonpig kamrat få en uppfriskande match. Trots sina 68 år försummar han inte att vidmakthålla sin vitalitet med denna goda hobby.

Affärerna har inte medgivit några stora kommunala insatser, men Johanson har dock varit ledamot i municipalfullmäktige under några perioder och tillhört både hälsovårds- och byggnadsnämnderna. Vid sin ankomst till Kumla anslöt han sig till Kumla Friförbund, vars styrelse han också tillhört. Johanson är också en av initiativtagarna till Kumla Köpmannaförening och dess förste sekreterare.

»Den bästa kär de kunde få in i sockna.»

Många kumlaiter ha J. att tacka för att ha fått sin egnahemsfråga lös i en behaglig tid. Genom tidigt markförvärv i de västliga ytterområdena kunde J. tillhandahålla tomter till fördelaktiga villkor. Han ansågs också en tid vara samhällets borgensman och blev också

Frömagasinet

JULETTID

Stjärnan strålar klart och underbart som
förr,
herdar vakar än vid stallets dörr,
barn, med sinnen mjuka såsom vax,
uti sina hjärtan känna strax:
här bor kärleks renhet utan like,
här vid krubban råder evig frid,
frid, som aldrig störs av mänskors strid.
Här vid krubbans fot råder ständigt ljusets
rike.

Det är helg och högtid uti varje vrå,
julefröjden griper mäktigt stora, små,
kärare än någonsin ljuda de, de gamla
orden,
utur dyrbart, älskat evangelium,
uti hemmets eget tempelrum,
orden om en evig frid på jorden:
»Så skall herradömet varda stort och friden
utan ände!»
— Därför Gud sin ende Son som Fridsjurste
i julettid oss sände.

mer än en gång tillfrågad, huruvida han inte var tillsatt av samhället att hjälpa kumlaiterna med egna hem. Idrottsföreningen Kamraterna har all anledning att vara Johanson tacksam för hans generositet, då det gällde mark till idrottsplats. Det ursprungliga markområdet till den ståtliga idrottsparken fick föreningen förvärva för endast 5.000 kronor.

Johanson kan glädja sig åt en stark och förtroende-full ställning inom affärsvärlden. Hos lantbrukarna står han högt i kurs. »Den bästa kär de kunde få in i sockna, vänlier å beskelier mot alla», är ett yttrande som en gång fälldes av en lantbrukare från västra delen av Kumla. Och det är ingen överdrift att påstå, att det är en allmän uppfattning hos alla de jordbrukare, som i ett eller annat avseende kommit i kontakt med den framstående affärsmannen. Inom den stora vänkretsen är han älskad som få. Man har alltid trevligt i den jovialiske vännens sällskap. Hans intresse ompänner vida områden. Ett besök i hans hem ger genast intryck av ett starkt konstnärligt intresse. Trots att hans ställning som affärsman fordrar att ofta företaga långa resor, är han dock hågad att använda mycket av sin lediga tid till resor i in- och utlandet. Sitt intresse för den »vita sporten» har han visat både genom att själv vara aktiv och genom att stödja dess sammanslutning i Kumla.

N. H.

Gust. Johanssons

Akeri

Rekommenderas!

Alla slags transporter till humana priser
Körningar till och från Örebro varje dag

Tel. 70116

Kumla Julblads medarbetare

I.

Jag har läst årets Kumla Julblad liksom de föregående med stort intresse. Samlade under en följd av år komma dessa att bli en värdefull kulturhistorik om Kumla. Jag önskar jag kunde åstadkomma något dylikt om - - -».

Citatet är hämtat ur ett brev för ett par år sedan från en ingenjör i Västergötland till en av hans vänner på annan ort. Största förjävsten av att Kumla Julblad blivit en kulturhistorisk tidskrift, tillkommer dess högt värderade medarbetare, byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm, vars för många kumlabor välkända drag återges här bredvid. Utan hans intresserade medverkan och rikedom på uppslag, skulle julbladet aldrig kunnat inregistrera sina stora framgångar.

Läsekretsens första bekantskap med intendent Julin daterar sig från år 1939, med hans mycket lästa biografiska artikel: »50 yxhultare för 50 år sen.» Det var ett gruppkort, som legat i hans gömmor ett 40-tal år, vilket var närmaste upphovet till artikeln och som fick illustrera densamma. Året därpå följde »Poetisk järnvägsduell i Kumla för 57 år sen», som framförallt i Hällabrottsdelen väckte stort intresse, inte minst tack vare att författaren lyckats identifiera de i den återgivna järnvägvisan omnämnda personerna. 1941 på »40-årsdagen av sin faderlige vän Gustaf Adlers' död» skrev J. en synnerligen innehållsrik biografi, rubricerad »En ädling och hans anor», och tre år därefter »Emil Adlers, den tredje Adlers på Yxhult», som de trenne åren före och efter sekelskiftet var författarens chef. I artikeln »Några blad ur Kumla sockens underjordiska arkiv» (1942) lyckades J. att på ett verkligt populärt sätt orientera läsarna om bygdens geologiska förhållanden. 1943—44 skildrades i en dubbelartikel Byrstasonen Anders Collins växlingsrika levnad, ett bidrag, som får räknas till Kumla Julblads värdefullaste. Samma omdöme måste också givas J:s utomordentligt intressanta artikel om Kumla gamla kyrka i föreliggande nummer. Artikeln är resultatet av ett omfattande forskningsarbete i arkiv och muséer i Stockholm, Uppsala och Örebro samt upprepade besök i Kumla kyrka, där hans vakna ögon uppläckt en del ej tidigare kända föremål från den gamla kyrkan. Det är tack vare, att Kumla

Henning Julin

Julblad i så hög grad blivit »hans tidning» som dessa så historiskt värdefulla artiklar först införas här. Meningen är också att författaren nästa år skall återkomma med redogörelser för ett par rätt originella kyrkobyggnadsförslag, som föregingo det, som resulterade i det nuvarande templet, vars byggnadshistoria slutligen kommer att skildras i ett par artiklar i julbladet 1947 och 1948.

Intendent Julin är född i Edsberg 1881. Fadern var befallningsman på Riseberga gård. Under åren 1897—1903 var J. anställd som ritare vid Yxhults Stenhuggeri A.-B. Det var under dessa ungdomsår hans intresse för Kumla-bygden grundades. Vad han under denna tid upplevde, har han bevarat, tack vare ett ovanligt minne.

J. har varit varmt intresserad för tillkomsten av minnesmärket över Frans Michael Franzén. Som Kumla kyrkogårdsnämnds kontrollant vid utförandet av konstverket har han nedlagt ett väl vitsordat arbete.

Kumla Julblads utgivare ber att på denna plats få uttala sitt stora tack för värdefullt och oegennyttigt medarbetarskap, ett tack som säkerligen den stora läsekretsen gärna vill understryka.

mångårig styrelseledamot i Kumla Sparbank. Otaliga voro de övriga uppdrag, inte minst inom lantbrukets sammanslutningar, som lämnades Axel Olsson. Allt skötte han på ett dugligt och pliktroget sätt.

Axel Olsson var en verklig tillgång för det kommunala livet. Han tillhörde inte dem, som traktade efter förtroendeuppdrag, men han drog sig ej heller undan, när han kunde göra sin kommun några tjänster. Samvetsgrann till det yttersta var han. Med sin övertygelse dagtingade han aldrig. Särskilt framträdande var hans

vilja till samarbete och visade stor respekt för dem, som tänkte annorlunda än han själv. När en vårdag 1941 budet kom om hans bortgång rådde en djup vemodig stämning i hela Kumla kommun. En verklig hedersman hade gått bort, som inte blott i sin hemsöcken utan vida utanför dess gränser åtnjutit ett mindre vanligt förtroende och förvärvat allmän aktning och sympati för sitt försynta och folkliga sätt.

Efter häradsdomare Olssons död äro syskonen Olof, Lisa och Märta Olsson innehavare av gården. N. H.

Allt i blommor för julbordet!

Hyacinter, Tulpaner, Bordsdekorationer m. m. Årstidens krukväxter och snittblommor. Beställningar av olika blomgrupper mottagas

Blüchers Blomsterhandel, Kumla

Tel. Affären 703 13, Bostaden 702 19

Köpmangatan

Säg det med Blommor!

Ståtlig bröllophögtid i Kumla prostgård 1632

1632 hölls i Kumla prostgård en bröllopsbjudning, som firades med riklig välfägnad i mat och dryck. Hela Närkes prästerskap var samlat och därtill även biskopen »den lärde, frejdade och fromme Laurentius Paulinus Gothus». Brudgummen var magister Petrus Bellander, som hade dokumenterat sig icke blott som en styv matematiker utan även som en skarp författningskarl». Han hade nu för omkring 2 mån. sedan flyttat in i Kumla kyrkoherdeboställe, som han erhållit dels därför att han var »en vacker och skickelig man både i sjungandet och predikandet», alldeles sådan som församlingen önskat honom, då de »i sin gamle kapellan hade en svag predikant och lärare såsom de vördige herrar i Strängnäs väl veta», dels därför att han »förlofvat sig med M. Wigaei efterlämnade änka i Kumla».

Bruden var »ehrewyrdiga och Gudfruchtiga» pastorskan Karin Olofsdotter, änka efter kyrkoherden Hans Wigaeus, med vilken hon blott ett år fått sammanleva vid Kumla prostgård. Hon hade nu såsom änka blivit »conserverad» vid den kära prostgården, varest hon nu ytterligare skulle få tillbringa en rundlig tid i ett nära 20-årigt lyckligt äktenskap med sin andre man, som hon överlevde och åt vilken hon vid prostgårdens överlämnande skänkte full uppsättning av så väl kreatur och redskap som möbler och husgeråd.

För övrigt vet man ej mycket om prosthuset i Kumla från denna tid. Allt synes hava avlupit stilla, fredligt och lyckligt både inom hus och ute i församlingen. Spökerierna och praestigierna som på 1600-talet graserade så svårt, ja, för blott 4 år sedan hade väckt ett sådant uppseende hade nu sakta och så småningom helt försvunnit. Det enda rätt besvärliga var de stora karavanerna av ryttare, krigsmän och landsvägsriddare, som mycket hemsökte prästgården, vilken var belägen »där 4 allmänna stoor sträckevägar» löpa sig tillsammans och där vandrare sent och tida vållade prostinnan Bellander stor gästning oaktat prosten icke hade större vederlag än en tilldelningsstompa om 4 öresland.

Prosten Bellander avled 1650, föga mer än 50 år gammal.

Kumla Julblad till Amerika.

Under de senaste ofredsåren har det varit omöjligt att få julbladet liksom andra tidningar över till Amerika. I år ha normala förhållanden åter inträtt, varför kumlaborna kunna återupptaga julbladssändningarna till anförvanterna västerut.

Aldre årg. av Kumla Julblad önskas köpa. Högt pris betalas. Några ex. fr. 1936, 1941 och 1944 finnas ännu kvar hos utgivaren å Kumla Tryckeri.

Frans Michael Franzén

På initiativ av Kumla kyrkogårdsnämnd och jämlikt beslut av kyrkofullmäktige kommer nästa vår minnet av kyrkoherden Frans Michael Franzén att på Kumla kyrkogård hugfästas genom ett minnesmärke, som skall resas invid den s. k. Franzéngrottan, där skalden ofta i tidiga morgonväkter skrev flera av sina evangeliskt ljusa psalmer.

Utförandet av minnesvården, som blir av sten och brons, har vad bronzen beträffar varit anförlrodd åt firman Sporrang & C:o, Stockholm, som för modelleringen anlitat den framstående skulptören *Karl Hullström*. Konstnärens ädelt formade och själfulla Franzén-porträtt visar djup inlevelse i uppgiften, som han omfattat med stort intresse.

Herr Hullström är på Nationalmuseum representerad genom ett par huvud i brons: konstnären John Bauers och silversmeden Erik Flemings. Engelbrektsmonumentet »Befriaren» på torget i Falun är också av hans hand.

Skrivställ, Ramar, Album, Skrivunderlägg, Gästböcker
Reservoarpennor, Brevpapper, Almanackor
Jultidningar m. m.

Dohlwitz BOKHANDEL

TELEFON 700 56

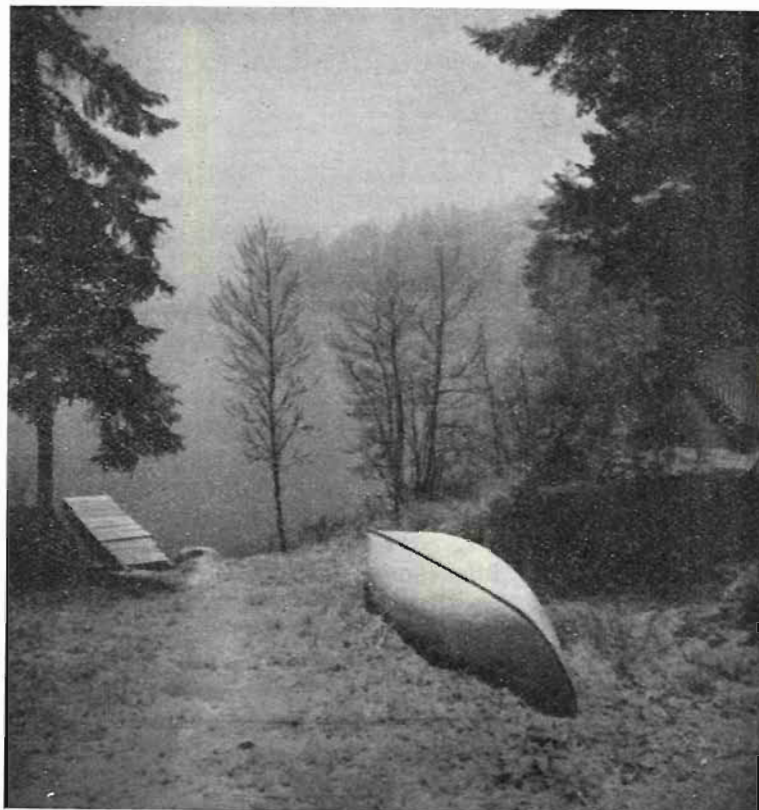

BOKEN — bästa gåvan!

EN JUL I ÅSBRO

Av
Hugo Ericsson

»Du som längtar från storstadens kval
utan namn,
du skall komma till oss uti skogarnas
famn.»

Den första snön

Det var da'n före doppareda'n. Tåget mot Mjölby var som vanligt sent, men det kom, och det gjorde uppehåll i Åsbro, där vi skulle utav. Upp till skogarna för att fira jul.

Ryggsäckarna voro stinnkilade med mat, godsaker och julklappar. Marken var lätt frusen, det klirrade kring de linoljade pjäxsulorna, när de hämtade återbäring på vägskatten.

I Åsbrohemmet strålade ljus ur varje fönster, och ur direktörsbostadens skorsten steg en lätt blåvit rök mot den klara natthimmeln.

Vid Å kvarn slog vi in på skogsvägen mot Hylle. Månljuset strilade ned mellan trädkronorna, och lätta skyar seglade under stjärnorna. Var det julsnön, som höll på att födas? Inte omöjligt, ty tunga vindar talade i skogen, och ljög dom inte så kunde förlossningen väntas någon gång fram på morgonsidan.

Spiegelblank is på vikens vatten.

Hylle sov, men på andra sidan viken ylade Högalunds »Ketty». Vill hon också ha snö till julen?

På krönet av »Flinkabacken» — vi kallar den så — brukar vi stanna någon minut. Den tavla, som här möter, är ständigt ny. Genom den stora skillnaden i Tibons

vattenstånd under olika årstider, är dalens djupaste del ibland sjö, ibland myr och sumpmark. Nu låg det spegelblank is på vikens vatten.

I Nilssons hage ökar kvinnan sin börda med en stadig stör. Hon tänker pröva isens hållbarhet. Jag förmanar henne att handskas försiktigt med den där tingessten, så att inte isen går sönder i onödan. Men hon klämmer till. Förstärkt av stillheten låter det som ett kanonskott, och ekot rullar under isen långt bort mot Luckebodalandet, svänger mot norr och går till ro hos »Flota-gräset» nere vid Karintorp.

Julafton med strålände solsken.

Så äro vi då hemma! Dörren är låg och stugan liten, enkel och primitiv. Vi kallar den för »gammen». Det är ett gammalt nordnorskt namn och betyder egentligen jordkula. Här känner man en omedelbar kontakt med den omgivande skogen, med sjön, med stillheten, som är all naturupplevelses moder. På kvällarna kan man se ett ljus glimma på andra sidan sjön, det är Sjöänga'. Ibland när det är riktigt stilla och lyhört, bär rymden med sig ett lätt buller — nattrasslet på rangerbangården i Hallsberg —, och vid midnatt tonar ett tomt ihåligt ljud i berggrunden, när nattåget dundrar fram någonstans i närheten av Rönneshytta.

Damernas Julklappar

— välj dem hos oss!

Vi ha just vad damerna önska

Telefon 700 60

Kullbergs & ftr.

STURE MELANDER

Luckeboda

Under sommaren kluckar Tibons vågor mot stranden. Vore det mycket fisk i sjön, så det lönade sig, kunde man maska en krok och slänga ut reven genom fönstret, och bara vänta på att abborren skulle komma insprattlande till värmen i stekpannan. Så nära sjön ligger stugan.

Julaftonsmorgonen ingick med strålände solsken och ett par centimeters snötäcke. Det är mycket att göra. Ved skall huggas, vatten bäras in, lyan skuras, fejas och pyntas, julmaten lagas och mycket annat. Någon timma före solnedgången är dock allt klappat och klart. Återstår endast att gå vår sedvanliga julaftonsrond upp över skogshöjderna och här och där under granar och buskar lägga ut litet godsaker åt skogens vilda djur. Rundan slutar överst på ett berg med en stilig utsikt över skogen och sjön.

Ja, God Jul då! Nu är det helg. Helg! Vi står där och undrar, om man någon annanstädes kan känna helgstämningen så intensivt, som här uppe i skogarna. Då händer något underligt, nästan drömligt.

Det brusar och sjunger i den kristallklara luften. Det är blåkullakäringar, som kommer, säger jag. Du tok, blir svaret, dom kommer ju inte förrän i påsk.

Ja, så måste det vara änglar.

Änglar, änglar, det är julafton. Då ä dom

Belysta av den kalla vintersolen, knivskarpt tecknade mot den ljusblå himlen sträckte sex svanar på sjungande vingar mot sydost. Vi stirrade på dem som förhäxade. Så stirrar nog eskimåerna, tysta och andäktiga, mot sin solfågel, som för några sekunder visar sig med de första solstrålarna om våren.

Sekunder av intensiv lycka.

Ingen får tala om sjukdom och olyckor.

Snön föll nu varje dygn en tid framåt, så att det vid nyår var ovanligt mycket snö. På nyårsaftonen brukar det komma »främmande». Eftersom ingen är välkommen, som inte själv vill bidra till trevnaden, så blir det muntert. Och ändå är det så, att ingen får börja tala om vare sig sjukdomar eller olyckor. Sådana trevligheter äro bannlysta.

Strax före tolv samlas vi kring en brasa ute på sjön. Vi tycker liksom att elden, som är det mest livgivande och renande av alla element, kan få vara den enande länken mellan det gamla och det nya året.

Det gångna årets dumheter.

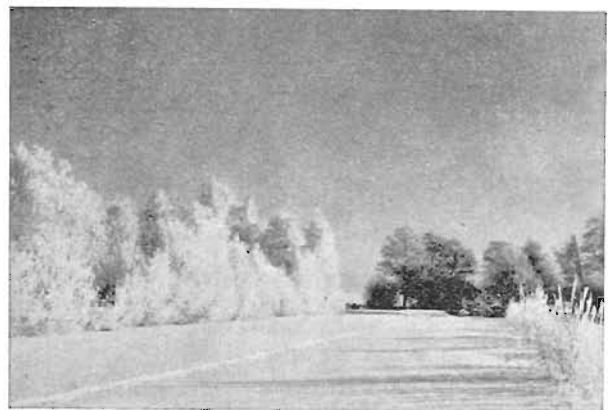
Med en gammal norsk tältstång i björk och mässing slår den äldste tolv slag mot isen, samtidigt med att ett enkelt fyrverkeri i röda, gröna eller gula stjärnor stiger över trädtopparna och förlorar sig i skyn.

Nyårsdagen är de stilla meditationernas dag. Att försöka komma underfund med hur många dumheter man begått under det gångna året — det blir en anseelig mängd — är ett utsökt nöje, men att finna acceptabla förklaringar är inte alltid så lätt.

När skymningen faller på och lampan blivit tänd, ordnar vi det bekvämt med kaffepannan på spiseln och godsaker på bordet. De närmaste timmarna äro vigda åt strövtåg i böckernas värld. Inte är det så mycket med hitupp, men alltid något. Denna gång: Thoreau: Skogsliv vid Walden, Manker: Det nya fjällvattnet, O'Brien: Solskensöar i Söderhavet, Falkberget: Bör Börson (förlåt Den falska måttstocken heter den) och Lind: Fåglar kring min stuga.

Tiden räcker aldrig till!

Ibland har jag träffat unga människor, som tycker att fritiden är tråkig och långsam. Dom har ingenting att ta sig före med. Hur är det möjligt? Tiden räcker

Vintermorgon vid Tisarn

Möbelhuset till Eder tjänst

Öka trivseln i Edert hem till jul!

Komplettera Edert möblemang. Vårt rikhaltiga lager ger Er säkert något bra uppslag

ERIC S. BERGLUNDS MÖBELAFFÄR - KUMLA

KYRKOGATAN 8

TELEFON 700 35

Vintersol

aldrig till, och då det gäller böcker och läsning har jag många gånger önskat, att Dohlwitz, samtidigt med den nyköpta boken, skulle leverera en lämplig dosis tid för läsningen. Till ex.: Med varje jämt 100-tal boksidor följde en lästid av 1 timma à kr. 1:50. Självklart är att det skulle utgå statsbidrag till varje timköpare med 90 %. Vi lever ju i ett demokratiskt samhälle, så då så.

Kung Bore som mäterlig dekoratör.

Några dagar in på det nya året fick svenska folket en nyårgåva av herrarna i lutfiskkommissionen. Herrarna lade ned sitt ämbete och släppte lös den kvarvarande lutfisken. Denna glädjande lössläpplighet meddelades i radio, och den påföljande morgonen följde grannarna med på en klappjakt till Askersund för lutfiskköp.

Vi tog vägen längs Skirn och Fågelsjön ut till Skyllberg. I skogen var det massor av snö, och kung Bore hade dekorerat på sitt mäterliga sätt. Från Skyllberg var vägen plogad och lättgången, och kvinnan »drog», för hon tycker mycket om lutfisk. Den var inte slutsåld.

I Askersund är det alltid roligt. För gick man dit för att se på flickorna. Det vågar man inte numera, tyvärr, men det kanske blir andra tider! Stadsbilden är mångenstädes vacker, ja pittoresk. Om Askersund får sina kommunikationer ordnade med en ordentlig järnväg, kan länets övriga städer dra örnen åt sig, ty Askersund går då mot en ny storhetstid . . . Om staden bara vill.

Livet är ändå bra skönt.

På eftermiddagen gick bussen till Hallsberg. Vi följde med till Luckebodavägen. Månen stod köldstinn över skogen, och längs vägkanterna låg snön i meterdjupa drivor. Hemma visade termometern — 22 grader.

När man efter en sådan friluftsdag som denna kommer hem till »gammen», får varmt och skönt, mat och dryck, och sedan låter den trötta kroppen sträcka ut

sig till vila och ro, då erfar man en stilla lycka och tycker att livet ändå är bra skönt.

Dagarna rullar snabbt undan. Skidorna har kommit fram, och ett par skidspår dra som svagt blåvita band genom skogen. Det vindlar ned genom dalstråken, upp över höjderna och har på sin högsta punkt fri sikt över Åsbrobygden, med impregneringen i mellanplanet och Tisarens vita vidd i bakgrunden. Utan svårighet går det att sitta här vid en kaffefyr och inbilla sig, att man ser hur de samvetslösa — o, förlåt, samvetsömma heter det — vältrar med timmerstockarna eller går på styorna och sjunger andliga sånger. Å det sjunger i skogen, sjunger i skidorna och inom en, ty högt vågar man aldrig sjunga. Det skulle låta för illa — som en ilsken kos bölande.

Ett annat skidspår går rakt över sjön in i viken vid Sjöängen. Letar sig på skogsstigar och småvägar fram till mellersta Dovrasjön, följer så vägen över Åland tillbaka hem. Terrängen är småtrevlig, och det händer ofta att vi åker så långt fram, att närkesslätten ligger inom synhåll med Viby kyrka som en försvunnen påminnelse om, att spåret en gång skall sluta på kyrkogården.

Ett möte med Venus.

Men än pumpar lungorna luft. Det hinner bli natt, innan vi lämnar skogen. Ute på Tibons is lägger jag märke till att ett par svaga men dock tydliga skuggor följer oss. Månen är inte uppe ännu, eller kanske den redan gått ned. Minns det inte säkert, vet bara att den inte fanns på himmeln. Vem gjorde då skuggorna? Stopp! Kvinnan stannar och jag åker upp till hennes skuggas huvud och pejar därifrån in — Venus. Vår vackra aftonstjärna. Jag skall giva en krona mer än vanligt nästa gång det på fabriken kommer en insamlingslista till förmån för de blinda.

Så småningom kommer dock den kväll, som är den sista på juledigheten. Vi stuvar en del grejor i ryggsäckarna, låser den låga dörren, sätter skidorna på fötterna och glider in bland skuggorna mellan träden bort till vardagens och brödfödans jakt.

Vackra vita vinter

KUMLA GUMMIVERKSTAD

MANNE LARSSON

*Bilringar, Gummireparationer, Bensin och Oljor
Gengaskol och Gengasved försäljes
i parti och minut*

TELEFON 70350, 71155

A. G. ANDERSSON AB. SKOFABRIK, KUMLA

— en firma med 100-åriga traditioner

Inte bara till Jul

utan hela året gör Ni klokt i att
göra skoköpen hos

Affären
med det
stora urvalet!

Skocentralen, Kumla
Tel. 70087

Vår måltid

intaga vi bekvämt och billigt å

Mjölkbaren Tel. 70286

BESTÄLLNINGAR MOTTAGAS

KUMLA ERKÄNDA
SJUKKASSA

bjuder på bättre förmåner.
Från och med 1 juli 1945 erhåller
varje medlem ersättning för medicin,
bad, röntgen o. massagebehandlingar

Bliv medlem nu!

I den riktiga julstämningen

kommer Ni först efter ett bad i

KUMLA VARMBADHUS
Tel. 70299

Medicinska Kar- och Badstubad

BAD ÄR HALSA!

FÖR JULBORDET!

Prima Kött- och Charkuterivaror, Ost
Smör, Konserver, Prima Julskinkor

Erikssons Livsmedel

Tel. Huvudaffären 70072, 70445

Filialen i FYLSTA
Tel. 70362

BJÖRKMANS KONDITORI

TORGET - KUMLA

Tel. 70184

Rekommenderas!

Moderna lokaler lämpliga
för föreningsamkväm, be-
gravningar m. m.

Byggmästare Evert Johansson

— TELEFON 70231 —

Utför nybyggnader, reparationer, ritningar och arbetsbeskrivningar

KARL BOSTRÖM

En hembygdens skildrare och begåvad musiker

Karl Boström

Av kumlaortens hembygdsskildrare har ingen visat en sådan produktivitet och ingen heller varit så minnesgod som den år 1937 bortgångne verkstadsarbetaren Karl Boström. I olika publikationer, mest dock i Nerikes Allehanda men även i Kumla Julblad, kunde man få läsa hans intressanta krönikor från kumlabygden. Till signatur hade han alltid »Kalle».

Karl Boström var född i ett mycket fattigt hem i Rala, Kumla socken. Han gick i skola hos Dreborg i nuvarande församlingssalen vid kyrkan. Om en händelse från denna tid, berättar han på följande sätt: »Under min skoltid bodde i Kumla en smed, som hette Billgren. Han var skåning. Till honom kom en pojke — också han från Skåne — med namnet Johan, vilken skulle bli Billgrens fosterson.

Johan började skolan tillsammans med oss. Nu voro vi nerikesungar betydligt besjälade av lokalpatriotism eller dumhet eller vad det nu var för någonting. Av denna anledning skulle främlingen dagligen ha stryk av oss. Ty barn äro grymma och inte så litet dumma i skolåldern.

»Halta Tilda» räddade mig från stryk.

En dag hade någon slagit hål i huvudet på Johan med en sten. Det blev förstas förhör, och magister Dreborg plockade fram en hel hop »pojkymlar» till sitt bord.

Bland de anklagade var också jag, men till mitt försvar kan jag säga, att jag aldrig rörde Johan. Jag tyckte tvärtom synd om honom. Och det gör mig sorgen än i dag att tänka på, vad han fick lida, blott därför att han var skåning.

Alltnog: förhöret fortskred. Så blev det min tur att träda fram för domaren. Jag nekade naturligtvis och sade som sanningen var, att jag aldrig rört Johan. Men det sade ju alla, så det var nog inte gott för Dreborg att finna de skyldiga.

Då var det en flicka — hon kallades allmänt »Halta Tilda» — som kom hoppande fram och bedyrade inför

domaren, att jag var oskyldig. Hon lyckades också till sist övertyga honom om min oskuld. När jag träffade henne någon gång på gamla dagar, brukade hon påminna mig om, hur hon räddade mig från stryk den gången, då skolpojarna slog hål i huvudet på Johan Billgren.

Den bastonaden var det nog också värt något att bli räddad ifrån. När äntligen Dreborg lyckats få fram de skyldiga, så fingo nämligen dessa en så grundlig avbasning, att jag tror de förlorade lusten till vidare förföljelser mot Johan. Den dagen hade D. verkligen skafat sig en rotting. Men den lades undan efter användandet, och jag såg den aldrig mera.»

»Nu är du väl dryger, din usling?»

Boströms konfirmationslärare var prosten Axel P. Falk. För honom hade han stor respekt och hade även på äldre dagar vackra vitsord om den nitiske gudsmannen. Från denna sin »lästid» 1874 har han nedskrivit följande räddningshistoria, i vilken han spelade huvudrollen: »Bland mina kamrater var det också två flickor från Stocksäter. De voro välbesuttna bondflickor, vadan de åkte i vagn till Kumla.

När de båda flickorna så en dag kommo åkande vägen fram, bar det sig inte bättre till, än att deras häst blev skrämmd. Några av oss, som gingo befunno oss före hästskjutsen, och när hästen kom sättande i fullt sken genom Kumla-byn, sprungo alla ned från vägen. I ungdomlig oförvägenhet och dumhet kastade jag mig då fram mot hästen, grep fast i betset och släpade på det sättet med ett långt stycke framåt. Men hästen kunde förstås inte fortsätta sin vilda framfart med mig hängande vid huvudet, och därför stannade han sent omsider.

Stil-
sko
Inreg. varumärke

... kvalitetsmärke för eleganta och välsittande

DAMSKODON

från

A.-B. JONSSON & KJELLIN

KUMLA

Tilda bedyrade att jag var oskyldig.

Det inträffade medförde, att jag fick sätta mig upp i vagnen och åka med till Sannahed. Jag slog mig ned mellan de två flickorna och körde, så länge jag var med dem. Flickorna sågo nog i mig en räddare. De tackade mig — men annorlunda var förhållandet med pojkarna! Det första tillrop, som nådde mig vid nästa sammanträffande var: »Nu är du väl dryger, din usling? Det där kunde vem som helst ha gjort. Hästen hade för rästen stannat snart, bara han fått springa i fred för dig!» M. fl. okvädningsord och hänfulla anmärkningar.

Ja, jag erkänner nu, att det nog var förfärligt dumt gjort, om man skall följa den regeln, att var och en är sig själv närmast. Jag kunde ju lätt ha fått sätta livet till. Men jag tänkte inte på något annat än att försöka rädda de båda flickorna. Se där ett exempel på, hur man kan bli missförstådd.»

I 17-årsåldern fick Boström plats på Thermæni verkstäder i Hallsberg. Här tycks han ha trivts bra, ty någon annan plats hade inte Boström under sin långa levnad. Först efter 56 år drog han sig med ålderns rätt tillbaka från det långa arbetet å verkstaden. Det var egentligen först då han började att författa sina uppmärksammade krönikor, vars innehåll mestadels knöts till ungdomsårens Blacksta, Sannahed och Rala.

Boström var en stor begåvning, vilket framträdde såväl på verkstaden som i hans flitiga utövande av musik. Även till det yttre skilde han sig från mängden. Särskilt under hans yngre år buro hans något sydländska drag en aristokratisk prägel, som kom mer än en att spörja efter hans härstamning.

På arbetsplatsen gjorde han en hel del konstruktioner, framförallt då det gällde arbetsbesparande verktyg. Hade han fått tillfälle att studera, så är det inte otroligt att han nått en mera tryggad ställning och kunnat skaka av sig den fattigdomens börda, som hela livet tyngde honom.

Skicklig musiker och även kompositör.

I yngre år var musiken hans stora hobby. Med sina kamrater reste han omkring och konserterade på olika platser i länet. Han utförde också orkestreringsarbeten, som uppskattades mycket av olika musiksammanslutningar. Något egentligt arvode begärde han inte, utan vetskapen om att kunna vara till någon nytta var belöning nog för honom. Ett antal handskrivna notböcker av Boström från olika årtionden bära vittne om denna hans verksamhet. Han framträdde också vid några tillfällen som kompositör.

Undervisningen i Dreborgs skola räckte inte så långt till vägkost för en så ambitiös yngling som Karl Boström. Under trenne år ökade han sina kunskaper i en aftonskola hos magister Dahlstedt i Hallsberg för 5 kr. per termin. Här fick han »böja verb, räkna bråk och reguladetri samt läsa historia och geografi». På äldre dagar talade han ofta om, att kunskapsbegäret var bra mycket större i hans ungdom än vad fallet var hos 1930-talets ungdomar.

En julafton hos gamla mormor.

När Boström sagt farväl till verkstadsarbetet började han skriva sina krönikor. Han hade mycket att berätta, både vad han själv upplevat och inte minst vad han hört sin mormor förtälja om livet å gästgivaregården i Blacksta, där hon tjänade under många år. Mycket vackert har han skrivit om denna fattiga, gamla gumma, som med sin starka gudstro gjorde djupa intryck på den mottaglige sonsonen. Vi låta honom här berätta om en jul tillsammans med den älskade mormodern:

»Minnena från barn- och ungdomsåren äro för mig de ljusaste. De äro glimtar från de dagar, då jag tillbringade julen i min mormors stuga vid Blacksta-sågen. Som barn var jag där till 1869. Vid denna tid kom jag till Rala. Och 1874 blev mormor änka — jag var då femton år. Från denna tid och fram till 1886 stannade jag under nära nog alla julaftnar hos henne, där hon bodde ensam i sin stuga.

Ack, de där ärliga, hederliga gamla! De hyste, tack vare en från barndomen inplantad vidskepelse, en viss ängslan för att vara ensamma en julafton. Det sades ju, att de döda den dagen kommo hem på visit, och det var tillräckligt kusligt för att man skulle bli ängslig.

Så var det alltså julafton. Jag hade långt i förväg lovat mormor att komma hem till henne den dagen, och därför måste jag nu vallfärda till Blacksta-sågen.

Det var skymning när jag kom fram och mormor hade redan väntat på mig en lång stund. — Det var snällt, att du kom! sade mormor. Nu skall du hjälpa mig bära in litet mera ved. — Ja, jag bar in ved, och så lade vi in en väldig stockbrasa i den öppna spisen. — Nu skall jag koka en bit lutfisk. Jag har två bitar, som jag köpt i Sanna-boden, fortsatte mormor samtalet.

Nå, fisken och gröten kokades. Så lades en vit duk på bordet — det var förrästen den finaste duken, som

Han fyllde 60 år — och fick pension

tack vare sin omtänksamhet att i yngre år skaffa en pensionsförsäkring, som genom fördelaktig årlig inbetalning ej blev betungande

Lägg själv grunden

till en tryggad ålderdom genom en PENSIONS- eller LIVFORSÄKRING

RING UPP

ALLMÄNNA LIV-ODENS

repr. i Kumla och begär offert!

GUSTAF HAGSJO, tel. 70390 — HERBERT WIDÉN, tel. 70485

blott användes på julaftnarna. Och på bordet ställdes tregrenaljuset, en gåva av mor Lotta i Blacksta. Och så dukades till fest i den lilla stugan vid Blacksta-sågen. En kväll som denna skulle vi t. o. m. ha var sin tallrik.

— Fisken är kokt nu. Sätt dig till bords, Kalle. Det var den vanliga inbjudningen, som mormor gjorde varje jul — och annars också för resten. Ja, det var också den vanliga julosten — en gåva från Blacksta — det var smör, också från Blacksta. Och så var det bröd av sammalet vete, bakat i trefotastekpannan. Så bjöds på fisk och till sist på gröt, någon gång av risgryn men mestadels av krossat vete.

— Tänd på ljuset, Kalle, var mormors vanliga uppmaning en sådan stund. Vi får bara låta det lysa medan vi äter — det mesta måste vi ha kvar tills i morgon bittida, när du skall i väg till julottan.

När vi så satt oss till bords brukade mormor säga: Res på dig Kalle, vi ska tacka Gud för att vi får mat! Och så stodo vi upp och knäppte våra händer, varpå mormor tackade Gud för maten med orden:

Gud, med en nödtorftig spis
du styrker här i livet.
Låt oss njuta, vad du givit
måttligt och ditt namn till pris!

Ja, så åto vi. — Du ska skära julosten, Kalle. Den fick jag i förra veckan av mor Lotta i Blacksta. — Det var en sådan där hemmagjord, rund julost om kanske ett par kg. — mycket god f. ö. — Du ska inte strö så mycket peppar på fisken, det är inte bra för magen, brukade mormor alltid förmana mig, när vi kommit så långt i ätandet. Och när måltiden var över, sade mormor: Nu står vi upp igen och tackar Gud för mat! Så läste hon återigen:

Tackén Herren, ty han är god, och hans godhet
varar evinnerligen.
Han mättar de hungriga och uppfyller jorden med
sin välsignelse.
Ära vare honom i tid och evighet. Amen.

— Gud välsigne Per Eriksson och mor Lotta i Blacksta! (Före 1867 var det i stället Lars Larsson.) Nu sätter vi oss vid brasan och släcker tregrenaljuset så vi har det kvar tills i morgon bittida. Du skall läsa Luthers julaftonsbetraktelse. Här har du postillan!

Så läste jag vid skenet från nattbrasan och en liten lampa, som stod på spiselmuren, en ganska lång predikan om julaftonens betydelse. Postillan är f. ö. i min ägo ännu i denna dag — det enda arv jag tror mig ha fått efter hänsovna fäder.

Dessa julmorgnar glömmar jag aldrig.

— Nu går vi och lägger oss, tyckte mormor, när läsningen var slut. Du måste upp i tid, om du skall hinna till julottan. Det är ny halm i soffan och ny, torr

Du ska skära julosten, Kalle!

ormbunke i kudden. (Jag kanske bör anmärka, att madrasser inte användes av fattigt folk i äldre tider. Man bredde i stället ut långhalm i bädden, lade ett lakan ovanpå — och sedan sov man lika gott ändå.)

Ja, jag sov verkligen som en stock inne i den varma stugan, där kölden motades bort av en stor glödhög i den öppna spisen. Jag tyckte mig blott ha sovit en helt kort stund, när mormor väckte mig med orden: Nu, Kalle, måste du upp. Klockan är fyra. Jag har varit ute — det lyser i tornet — det är nog djup snö, men du får binda snören om fotvristerna.

Ack, ja, dessa julmorgnar glömmar jag aldrig. Brasan brann för fullt i den öppna spisen. Den trefotade kaffe-Petter stod vid ena kanten och puttrade, tregrenaljuset var tänt, duken låg kvar på bordet, och kaffekopparna voro framställda och stodo i ordning att ta emot sin gäst. Och så rätt vad mormor går där och stökar, stämmer hon upp med ljudelig röst: Var hälsad, sköna morgonstund . . . Den rösten hade nog »skurit igenom» i själva kyrkan, ty mormor hade en väldigt kraftig sopran. Handlare Persson i Hallsberg, som i sin ungdom var dräng i Granby, talade om för mig för inte så länge sedan, att mormor brukade sjunga där nere vid sågen, så att det hördes ända upp till Granby.

Ja, så måste jag väl upp då, fastän sömndrucken. Koralen sjöngs alltid till slut, varenda vers. Under tiden hade jag i det närmaste kommit i kläderna. Så slog vi oss ned vid det dukade bordet, sedan samma bordsbön som kvällen förut blivit läst, denna morgon dock med några ytterligare tacksägelse till Gud samt några flera böner om välsignelse över goda människor och grannar.

— Doppa nu i grytan, Kalle. Du får ej något, förrän du kommer tillbaka. Här har jag några bullar, som

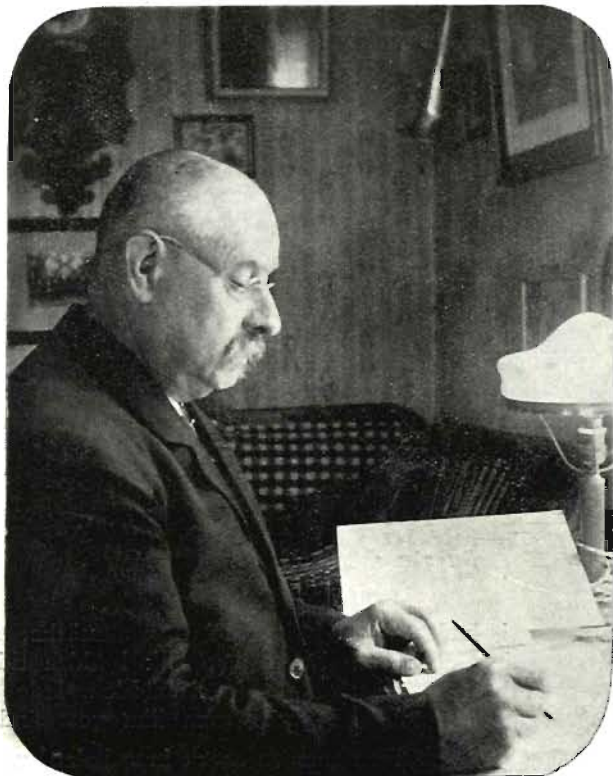
Kumla Elektriska Byrå

(WALLENTINS EFTR.)

Utför alla slags Elektriska Kraft- & Belysningsanläggningar, Svagströmsanläggningar, Neonbelysningar, Reparationer av motorer, hissar och alla slags elektriska apparater.

Telefoner:
702 02, 701 06

Stor sortering av modern BELYSNINGSARMATUR

Karl Boström på äldre dagar

jag har gömt åt dig. — Tack, mormor! Jag doppar helst av brödet. — Jag har aldrig fått sådant bröd sedan mormors död.

Men det är juldagsmorgon, och vi ha just druckit kaffe. Klockan är fem. — Du måste gå nu, Kalle, om du skall komma i tid. — Ja jag gav mig i väg. Djup snö var det och inga spår över Blacksta- och Kumla-gårderna. Jag pulsade på rakt fram mot kyrkan. Förmaningar hade jag ju också fått vid avfärden: Akta dig för djupa diken! Se efter, så att snörena inte lossnar på byxorna — då får du snö i strumporna o. s. v.»

Större simmesfrid från bönemötet än från dans-tillställningen.

I sina krönikor återkommer Boström ofta till den religiösa folkväckelsen under slutet av 1870-talet. Han deltog själv i dessa möten och påverkades också av förkunnelsen. Ungdomar i stora skaror besökte mötena i missionshusen eller å Järsjö hållar. Under kalla vinterkvällar kunde man få höra Sankeys sånger sjungas av stora skaror pojkar och flickor, som fattat varandras armar och drogö hemåt från bönemötet. »För egen del kan jag säga, att man med större sinnesfrid återvände från dessa bönemöten än från en danstillställning», skriver han i Kumla Julblad 1936.

Sitt långa och verksamma liv slutade Boström en aprildag 1937. Vid jordfästningen bringade hans mång-åriga chef, dir. Alfred Thermænius honom en hälsning i bunden form:

»En kämpe slutat har sin strid,
där många segrar han vunnit.
Må han nu vila får i frid,
då levnadsloppet har förrunnit.

Hans minne leva skall förvisst,
ty han räckt till för allt och alla.
Och hjälpsamheten, först och sist,
hans största dygd jag ville kalla.

En stor begåvning hade han,
i många stycken nästan snille.
I allt han lust och glädje fann,
var klok och kunde vad han ville.

Och glädje spred han omkring sig
i arbete såväl som vila,
ty humorn, frisk och ursprunglig,
kom mulet anletsdrag att smila.»

Till sin hembygd var Boström knuten med de starkaste band. Med kärleksfull hand tecknade han sina barndoms- och ungdomsminnen. En outtömlig källa hade han att ösa ur. Allt skildrade han med glatt gemyt och stilla humor. Han hade kanske alltför stor svaghet för detaljer, men även dessa läste man med intresse, tack vare hans lätt kåserande stil.

Under sina sista år hade han planer på att samla sina skildringar till en bok. Han skrev till och med ett företal. Men det var inte lätt att finansiera en sådan historia. Någon större upplaga är naturligtvis inte att räkna med, därtill är spridningsområdet alltför begränsat. Kumla Julblads utgivare, som fått hand om samlingen, hoppas dock att den gamle krönikörens föresats skall kunna förverkligas. Bättre kan knappast hans minne hugfästas.

Illustr. J. Norlander.

N. H.

För 50 år sedan

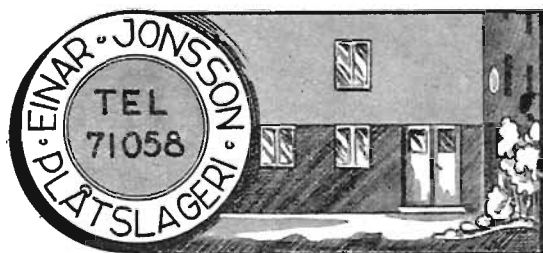
Kumla församling

har av k. maj:t erhållit tillstånd att för skolhusbyggnader upptaga ett lån på 30,000 kr. att amorteras under 30 år.

Nattågen, som ej stanna i Kumla.

Kumla hundraförening beslöt vid sin decemberstämma 1895 att hos järnvägsstyrelsen petitionera om att nattågen må stanna i Kumla.

Utvecklingen skyndar i sanning långsamt. Ännu efter 50 år är S. J. ringa intresserad av kumlabornas önskemål. Snälltågen få alltjämt ej göra uppehåll i Kumla.

Köper och försäljer begagnade maskiner

Einar Jonsson Plåtslageri

NYHEMSGATAN 9
(vid norra golfbanan)

Utför allt slags BYGGNADSPÅTSLAGERI, VENTILATIONS- & FLÄKTLEDNINGAR och för övrigt alla slag av beställningsarbeten

Kaminer för ved- och sågspånseldning

J. E. Acrantz

På grosshandelskontor i 1890-talets Kumla

Av Joh. E. Acrantz

Efter avslutad kurs vid Labbetorps lantbruks- och bokhållarinstitut, fick jag 1894 anställning som kontorist hos P. J. Carlsson, Kumla station. Carlsson hade då nyligen fått färdig den efter dåtida förhållanden pampiga villan vid Hagendalsvägens västra del. Hit hade han också flyttat den partiäffär med skodon och läder, som han tidigare tillsammans med brodern Carl-August bedrivit i föräldragården i Stene. Jag skall nu försöka skildra hur denna affärsrörelse var organiserad.

Firman hade ett större antal s. k. hemskomakare, som tillverkade olika slags skodon såsom: tung- och krökstövlar, mansskor och manskängor, resårskor, damkängor samt goss- och flickkängor. Bland dessa skomakare minns jag särskilt Per Persson i Åbytorp, Johan och Karl Hjälmborg från Stene, Per Erik Göte, Långgälla, bröderna Adolf, Oskar och Karl-Erik Johansson samt Johan Persson från Långgälla. Per Persson ansågs som en av de skickligaste skomakarna. Han tillverkade uteslutande tungstövlar, de båda Hjälmborgarna däremot endast krökstövlar. Som finskomakare minns jag »Blekinge-Svensson». Han var mycket duktig yrkesman, men hans olycka var svaghet för spriten. Under sin senare levnad kunde han dock genom en högre makts hjälp övervinna denna last.

De ovannämnda skomakarna tillverkade s. k. pligade skor, men »Blekinge-Svensson» och en annan skomakare, Johan Lundvall, gjorde sydda eller avlappade skor. Lundvall bodde vid Kumla station och hade tidtals rätt många gesäller, vilka dock kom och gick efter godtycke. När de arbetade, hade de i regel mycket bråttom och voro då också sparsamma. Med klädseln var de inte noga. Den sparade slanten satte de sedan fart på genom gemensamt festande. Ett ombud utsågs att i Örebro verkställa brännvinsinköpet. När ombudet sedan välförsett återkom, mötte man i samlad trupp upp vid järnvägsstationen, och sedan bar det i regel iväg till Länsmansskogen, som länge var gesällernas mötesplats.

En viss bestämd dag i veckan skulle skorna lämnas till P. J. Carlssons lager. Krökstövlar betalades vanligtvis med 7 kr. paret, medan tungstövlar betingade ett högre pris. Till de senare åtgick nämligen mera läder och dessutom skulle skaften vara fodrade med fårskinn eller s. k. spalt. Leveransdagen rådde det verklig brådska. Skomakarna kommo undan för undan, från morgon till kväll. En del av dem hade enat sig om gemensam skjuts av sina bosskorgar, fullpackade med skor. Vid inlämningen skulle skorna plockas upp och sorteras. De skor, som ansågs prima, märktes med ett x och lades i en hög, medan de som hade något fel märktes med flera x och placerades i olika högar. Stövlar, som voro lösa i skaft eller ovanläder, räknades som felaktiga.

När sorteringen var gjord, började ackorderingen om priserna. Skomakarna ville naturligtvis ha så mycket som möjligt för skorna, medan däremot firman hade ett motsatt intresse. Vem som i de flesta fall drog det kortaste strået, är inte svårt att förstå. När äntligen uppgörelsen var klar, fick skomakaren en nota, som det var min uppgift att ta hand om. Allt skulle antecknas i den tjocka avräkningsboken och införas i skomakarnas motböcker. En bestämd avbetalning på varuskulden till firman skulle bokföras, det övriga skulle lämnas kontant.

Därefter skedde läderinköpen. Bottenläder såsom sulläder, bindsulläder m. m. förvarades i en stor källare för att inte lättna i vikt. Sullädet var dels rött amerikanskt och dels ljusst svenskt. Bindsullädet var svenskt. Ovanlädet till mansskodon bereddes av svenska hudar. Dessa voro hoplagda i deckar om 10 st. En amerikansk sullädersbal innehöll 25 halvor, en svensk däremot endast 10 halvor. Hade firman förut prutat på skodonen, så var det nu skomakarnas tur att följa exemplet, när det gällde att köpa in skinn och läder för ett nytt skoparti.

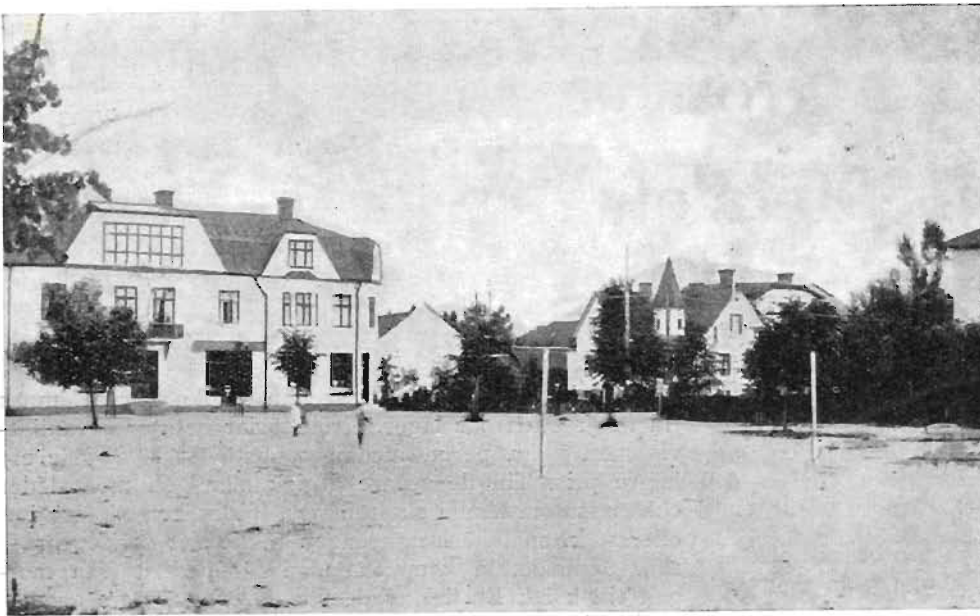
P. J. Carlsson hade också ordnat med regelbundna inköp av skodon under lördagarna å Skotorget i Örebro.

Alla skodonen packades och levererades sedan från Kumla till de olika kunderna landet runt. Mitt uppdrag var inte bara att bokföra och fakturera varorna utan

Bengtsons Herrkonfektion

Telefon 701 82

GOSSKLÄDER
HERRKLÄDER
ARBETSKLÄDER

När Kumla torg var
fotbollsplan.

Tornvillan till höger nuv.
komministerbostaden
vid Kyrkogatan.

även att skriva ut adresslappar och fraktsedlar samt sköta orderboken. Packningen svarade Carl-August Carlsson själv för med biträde av Carl Olsson från Hjortsberga. Olsson var stor till växten och ofantligt stark. Det var en småsak för honom att på planvagnen kasta upp en låda, som vägde 100 à 150 kg.

»P. J.» skötte själv den mera besvärliga korrespondensen.

Firman hade många duktiga resande. »Carl August» själv var den duktigaste. Särskilt stora skopartier placerade han i Stockholm. Någon gång utsträckte han sina resor till Norge, dit firman exporterade stora partier skodon. Försäljningen på Norge skötte eljest Bendix Jonsson, en synnerligen skicklig resande. Norge-skorna skulle vara av tjockt vattentätt läder för att uppfylla fiskarbefolkningens krav. Exporten till Norge krävde en hel del formaliteter för att undgå tullkostnader. Exportören skulle styrka, att skorna voro av svensk tillverkning. Vidare skulle varan åtföljas av tullpass, undertecknat av juridisk person, samt specifikation på antalet par, som sändes till varje köpare. Juridisk person var under min kontorstid länsman Velin, som för varje underskrift erhöll 1 krona.

Kontoret besöktes ofta av affärsmän inom olika branscher. Särskilt när pappershandl. Karl Hoffner kom på besök, kunde man räkna med att få det muntert. Han liksom »Carl-August» var stor humorist. Vid ett tillfälle befann sig även Lars Jonsson från Stene på kontoret, då »Pappers-Pelle» var på besök. De voro goda vänner. Av någon anledning kom de att skoja om pengar. Lars Jonsson ville visa sig dryg och drog upp en 100-kronosedel och slängde på pulpeten och yttrade: »Hör du »Pappers-Calle», kan du lägga en likadan

här?» Hoffner tog upp sin plånbok, tog fram en tusenlapp helt blygsamt och placerade bredvid Lars Jonssons hundralapp. Den som blev förvånad var Lars Jonsson, som under en stund förlorade talförmågan. När han så småningom kom till sig igen, undrade han hur i all världen det kom sig, att Hoffner var klädd i så stora pengar.

I slutet av min anställning hos P. J. Carlsson började mer och mer maskinjorda skor föras i marknaden. I början voro de trögsålda, ty folk misstänkte att de inte skulle bli nog slitstarka. Tiden gick, och man vande sig även vid fabriksskor.

Stor fältmanöver

hölls i Kumlatrakten i mitten av sept. 1895, i vilken kung Oscar, kronprins Gustaf och prins Bernadotte deltog. Ett extratåg till Kumla var anordnat från Örebro med ett 20-tal vagnar och med ett passagerarantal av 800.

Konungen tog under manövern en konjak och en smörgås inne hos lantbr. Adolf Pettersson i Stene, under det truppen samlades för avtackningen. Han bjöd dessutom sitt sällskap på mjölk. Vid affären tackade kungen med handslag såväl kära mor på stället som husets dotter. För länsman Velin uttryckte konungen sin tacksamhet för den goda ordningen i Kumla.

— Det är ingen konst, då folket själft älskar ordning, svarade Velin.

— En kung kan känna sig lycklig, som har ett sådant folk, var kungens avskedsord till den förtjuste länsmanen.

Kumla Glasmästeri

Inneh.: Bröderna Hult

Köpmang. Tel. 70437

Stor sortering av alla slags Tavlor i olika prislägen. Fotoramar, Speglar, Ramlist. Inramningar utföras

Fönsterglas insättes

Offert lämnas på fönsterglas till byggen

KÖP Radio TILL JUL!

Marknadens förnämsta fabrikat såsom Philips, Aga, Radiola, Svenska Orion, Telefunken, Hornyphone, Marconi m. fl. demonstreras och försäljas på förmånliga villkor. REPARATIONER utföras under full garanti

Radiofirma HJALMAR PETTERSSON

Kungsvägen, Kumla. Tel. 70591

Kumlabo — ingenjör vid stora Panamakanalbygget

Skomakarpojken trivdes ej vid skodisken

Av Anna Persson, Odensbacken

En vacker sommarsöndag i mitten på 1890-talet kom en av våra närmaste grannar och vänner, grosshandlaren P. J. Carlsson i Kumla till oss och ville tala med min far, ingenjör Persson. Med sig hade han en person, som jag vill minnas hette Gustafsson, var skomakare och levererade stövlar till »P. J.» och hade sin bostad i en liten stuga bortåt Hörstahället.

Med min far ville de förstås inte tala om stövlar, utan ärendet gällde en son till Gustafsson. Själv ville Gustafsson, att hans Emil skulle bli skomakare, men det hade denne inte någon lust till. När Emil satt vid skodisken, gjorde han hellre manometrar och ampermetrar — eller vad de heta, dessa små elektriska apparater — av blanksmörjaskar och skomakarverktyg än att bottna stövlar. På höstarna plockade han bär i skogen, och för inkomsten av dessa köpte han böcker, vilka alla handlade om elektriska och liknande ämnen, och som han läste med största intresse.

Nu hade Emils far insett, att det var bäst för sonen att få ägna sig åt det yrke, varåt hans håg stod. Gustafsson hade talat vid P. J. Carlsson om saken, och de båda kommo en dag till min far för att få den unge Emil in på fars verkstad. Någon större lön fordrades inte, huvudsaken var att far vore villig att lära och hjälpa Emil tillrätta med det han kunde.

Så började Emil på verkstaden. Han gick den långa vägen mellan Hörsta och Kumla station, ty cyklar fanns ej många då, och de voro dessutom alltför dyra för att Emil skulle haft råd att köpa någon. Middagar fick han hos P. J. Carlsson, och den mörka och kalla årstiden bodde han hos släktingar eller vänner vid Kumla station. Emil hade nog ej, vad man i vanliga fall kallar, ett gott huvud. Han lärde ej så fort men hade i stället den mest otroliga energi. Min far räknade med honom, och då passade jag på och var med under lektionerna. Emil frågade om allt, efter de mest självklara saker, tyckte jag. Han skulle gå till botten med allt. Det var skillnad på oss båda. Jag lärde för att det var roligt för stunden, Emil lärde för livet.

Min far var klen redan då Emil kom till oss och blev allt sämre. Han örkade ej med mycket, men för att ändå hjälpa Emil framåt, skrev han till sin affärsvän telefonpionjären L. M. Ericsson i Stockholm och bad, att Emil skulle få plats på hans verkstad och det fick han. Och Emil var f. ö. ej den förste, som kom dit från fars verkstad.

Emil och Bertha Bern

Under sin vistelse i Stockholm antog Emil namnet Bern. Här började en arbetsam tid för honom. Mycket var att se och lära hos L. M. Ericssons redan efter dåtidens förhållanden stora anläggningar. På kvällarna gick han på tekniska aftonskolan. Dessutom tog han lektioner i tyska. När han tyckte, att han kunde så pass bra, att han borde klara sig med språket, reste han till Tyskland, där han så småningom tog ingenjörsexamen. Dessa Emils första studieår voro helt visst fyllda av arbete och försaker. Från hemmet kunde han ej få så stor hjälp. För sin personliga del begärde han också så litet av livet. Hellre försakade han ett mål mat än den bok, han önskade sig.

Hemkommen från Tyskland var han en tid innehavare av Västerviks mek. verkstad. Han längtade dock ut till större förhållanden igen, tog lektioner i engelska, och rätt som det var finna vi honom på väg till »det stora landet i väster». Där fick han rätt snart en bra plats i staden Schenectady, N. Y. Vid ett tillfälle sände han mig en bok om Panamakanalen och dess tillkomst. I boken fann jag bland de ingenjörer, som varit med i kanalbygget, även Emil G. Berns namn och porträtt. Troligtvis var han där som ombud för den firma i Schenectady, där han var anställd.

Emils arbetslust och energi förnekade sig aldrig. På sina lediga stunder studerade han flitigt och tog så en dag doktorsgraden i psykologi vid universitetet i

Olsson & Rosén

SKOFABRIK

Specialfabrik för tillverkning av högklassiga, eleganta och moderna Mc Kay och randsydd

DAMSKODON

Varumärken:
 Sportskodon
 »S:t Moritz»
 Mansskodon
 »Excellent»
 »Napoleon»
 Damskodon
 »Grandessa»

C. A. JONSSONS SKOFABRIK A.-B., KUMLA

E. Johanssons Bleck- & Plåtslageri

REKOMMENDERAS!

Allt inom yrket

Humana priser

TELEFON 708 22

HANSA

STOCKHOLM

Aktiekapital och reservfond:

6,000,000

FÖRSÄKRING

Ombud i Kumla:

Grossh. JOEL ANDERSSON

Tel. växel 709 40, bostad 703 45

ViviAnne
 DAM- & FLICKSKO

Margareta
 HÄNDGJORD DAMSKO

Cambridge
 HERRSKO

Efterfråga alltid våra
 inregistrerade varumärken

Joel Andersson, Kumla

Hur Kumla socken fick sin första barnmorska

En titt i 130 år gamla sockenstämmo-protokoll.

År 1813 *Sockenstämman ansåg barnmorska obehörlig, »hålst Örebro vore så nära».*

den 26 Februari: »På föreställning om nödvändigheten och nyttan af en examinerad Barnmorskas anskaffande inom Socken, yttrade församlingen*) sig ej åstunda någon, hålst Örebro vore så nära belägen och flera Barnmorskor där funnos.»

Församlingen beslutar dock — enligt Kongl. Maj:ts nådiga vilja och säkerligen också efter påtryckning av socknens kvinnor — att gemensamt med Hallsberg anställa en barnmorska.

den 3 October: »Som en flerfaldig erfarenhet visat svårigheten att alltid i rätt tid från Örebro anskaffa Barnmorska, så antager församlingen i förening med Hallsberg, enligt Kongl. Maj:ts förnyade nådiga villja genom skrifvelse af den 16 sistlidne Juni, till de församlingar, som ännu icke försett sig med Jorde-Gummor, en examinerad Barnmorska inom socknen, om hvars anskaffande och aflöning framdeles skall öfverenskommas.»

Madame Broberg kallas. Betalning pr år 4 tunnor råg och 100 riksdaler banko. Obe-

Chicago. Doktorsdiplomet sände han hem till sin gamle far i Kumla, som nog gladde sig mycket däråt.

Emil beundrade min far oerhört. Han glömde aldrig, att han hjälpt honom de första stapplande stegen på lärdomens väg. Som han visste, att även jag värderade min far mycket, sände han mig en gång en gåva med följande hälsning: »Ett litet minne från en av ingenjör Perssons tacksamma lärjungar, som verkligen förstod och förstår att uppskatta hans stora, av ingen nog värderade förmåga. Fast bekantskapen var kort, lämnade den dock outplånliga minnen kvar».

På senare år förlorade vi kontakten med varandra. Jag vet, att han gifte sig, troligen med sin sekreterare. Äktenskapet lär dock ha varit barnlöst. Nu är han död sedan några år tillbaka.

Ett sällsamt människoöde. En märklig karriär av en Kumlapojke; ett bevis på hur långt det går att nå genom arbete och energi.

A. P.

*) Vid Sockenstämman voro självfallet inga kvinnor närvarande.

gränsad tjänsteplikt vid förlossningar och andra sjuksängar.

den 24 October: »Madame Broberg från Örebro antages till Barnmorska mot årlig betalning af fyra (4) tunnor Råg för Kumla församling ensamt ur Sockenmagasinet, och penninge-Lön Ett Hundrade (100) Riksdaler Banco samfaldt för både Kumla och Hallsberg, som tills vidare tagas ur Sundsbro-Tulls-Cassan. Hennes skyldighet blifver at då hon påkallas utan vidare betalning infinna sig icke allenast vid Barnbördsförlossningar utan ock vid andra sjuksängar. Skulle Madame Broberg icke villa antaga ofvanskrefne aflöning och skyldigheter, anskaffas en annan Barnmorska.

År 1814 *Madame Broberg tvekar. Nytt uppskov. Hallsberg går sin egen väg.*

den 2 Januari: »Ordföranden anmälde att Madame Broberg ännu icke lemnat sitt svar om hon på de föreslagna villkoren vill antaga socknens kallelse till Barnmorska; och att Hallsbergs församling emellertid valt Mad. Edström till sin särskilda Barnmorska. Socknens afgörande uppsköts till nästa sockenstämma.»

Madame Broberg avböjer. Löneförmånerna ändras. Christina Carlström från Blacksta utses.

den 30 Januari: »Saken angående Sockenbarnmorska företogs ånyo; och sedan ordföranden gifvit tillkänna att Mad. Broberg nu mera afsagt sig den henne erbjudna tjensten, beslöts:

1:o att den blifvande Barnmorskan skulle njuta i årlig lön Fyra tunnor Råg ur socknens magasin, jemte en frivillig gåfva i penningar, som vid hvarje barn-dop skulle uppbäras af de därvid tillstädesvarande, antingen Barnmorskan vid förlossningen blifvit nyttjad eller icke; hvaremot hon är förbunden att utan betalning betjäna alla, som behöfva, såväl fattiga som rika och att sjelf skaffa och hålla sig boningsrum, som bör vara ungefär midt i församlingen;

2:o utvaldes till Barnmorska för Kumla socken Hushållerskan Christina Carlström på Blacksta, som med det första skall på församlingens bekostnad resa till Stockholm och der undervisas och examineras, hvarefter hon kommer att njuta de ofvanföre bestämda lönevillkor.»

De här återgivna protokollen äro skrivna av kyrkoherden Frans Michael Franzén.

För den intresserade kan meddelas, att folkmängden i Kumla under åren 1813—14 torde ha utgjort omkring 2 500 personer och antalet födda pr år omkring 100.

H. J.

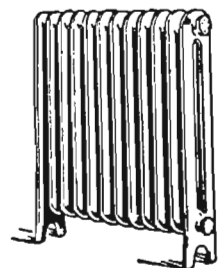
Rörledningsentreprenör

A. AHLSTRAND

Utför Värme-, Vatten- och Avloppsledning, VC- och Pumpanläggningar. Reparationer av alla slags rörledningar utföras omsorgsfullt och billigt

Telefon 703 17

KOSTNADSFÖRSLAG PÅ BEIGÄRAN

Stenebacken

Om äldre tiders skomakare, om hantverk och industri, affärer, bönhus m. m.

Av Holger Hård.

Stenebacken har gamla anor.
Skomakarna hade fula vanor.
När kvällen kom, de till landsvägen rusa
och där de i stora hopar busa.

Som en inledning till en artikel om Stenebacken låter versen inte precis vacker. Men den talar ett tydligt språk om Stenebackens skomakares sätt att vara för omkring 50—60 år sedan. Man samlades i stora klungor och drog ut på härjningar runt om i byarna. Redan på 1870—80-talet var Stenebacken ganska tätbebyggd. Det fanns många stugor med tillhörande ladugård och några tunnland jord. Varje skomakaremästare skulle ha ett litet lantbruk att pyssla med vid sidan om sitt yrke. Någon har sagt, att det satt omkring fem hundra skomakare på varje tunnland. Detta är naturligtvis överdrivet, men att skomakarna voro många betvivlas dock inte. Största arbetarstammen räknade 1890-talet. Skämtsamt sades, att det fanns flera skomakare än folk i socknen.

I en stuga, som bestod av rum och kök, bodde mästern med sina två drängar och en lärpojke. Rummet var inrett till verkstad med en skodisk vid varje fönster. I rummet fanns också liggplats för både mästern och personalen. Verkstaden var vintertiden mycket kall. När man kom upp om morgnarna, hade vattnet frusit i blötbaljan. Då var det bäst att vara kvick i byxorna och få eld i kaminen, så att temperaturen gick upp en smula, innan arbetet började. Lärpojken hölls varm med spanremmen, vilken dansade på hans rygglut. Han skulle jämt få ut för allt galet, som hände på verkstaden.

Arbetstiden var obegränsad. Tolv timmar om dagen var ej något ovanligt, ej heller nattarbete. På lördagen skulle mästern till Örebro skotorg och sälja sin tillverkning. Läroåren voro riktiga hundår. För de flesta var lärotiden tre år, utan någon vidare kontant lön men med ett hårt arbete och mycket stryk. Särskilt hårt var arbetet med de tjocka näverbottnarna, som man skulle sy eller »såla» igenom med tjocka becktrådar.

Skomakar'n med sin snusiga trut,
ju värre han sålar,
ju värre ser han ut.

Den visan kände man åtminstone väl till i Stenebackens skomakarvärld.

På 1870-talet fanns det bl. a. följande skomakare på Stenebacken: Petter Olsson, Stene, »Hjälma-Lasse»,

Anton Johansson.

C. J. Andersson, Petter Ersson, P. J. Nyberg, Lars Larsson, alla i Åbytorp, L. J. Carlsson, Åby, Lars Petter i Hage, Johan Persson i Tvärhage, Åberg, Karl Hjälmborg, »Karl Gustaf» och »Per Erik».

Klasskamrat med Kristina Nilsson.

Bland finskomakare, som gjorde randsyddas skor, märktes följande: Lasse Hedberg, blekingebröderna Karl och Gustaf Svensson och smålandsgesällen Viberg, som ofta skröt med att han var klasskamrat med sångerskan Kristina Nilsson. Bland dessa »resande» gesäller var arbetslusten nästan utan undantag mycket ojämn. De ville gärna gå i »trumfen».

En lördagskväll sutto några skomakaregesäller samlade omkring en brännvinskutting i en steneverkstad. En stor skopa fylldes med brännvinet och gick laget runt. Ju mer påstruken man blev, ju livligare diskuterade man. Så föreslog en av kamraterna, att de i samlad trupp skulle vandra bort till Byrsta- och Järsjöbönderna för att ställa till något rackartyg hos dem.

PAUL JOHANSSONS HANDSKFABRIK

»Buffel»-HANDSKEN

TELEFON 730 73

Tillverkning av alla slags
ARBETSHANDSKAR

»Björn»-HANDSKEN

Anton Johanssons Skofabriks personal 1922.

Alla voro överens. Man fortsatte drickandet ur den gemensamma skopan, snusade och skroderade. En av gesällerna satt och vägde på en trebent stol, röd och uppsväld efter spriten. En stor hula på överläppen visade, att där låg en äkta Ljunglöfs etta och väntade på en sköljning från skopan. Nu snusade man igen, knappremmen spändes på, mässingsdosan slank ned i ena fickan, en blydag i en annan och en battong i rock-ärmen. Allt var klart. Skomakarna voro klara för lördagsfröjden.

Husar Sjö med sin nummerkamp.

När gesällerna kommo ut på vägen, mötte flera av deras kamrater upp. Det blev som ett helt kompani. Största delen voro druckna. Nu skulle bönderna och deras drängar få dansa efter spannremmen, om de vågade sig ut. Till att börja med gick det efter deras beräkning. Skomakarna ställde till all möjlig ohägn på gårdarna, så bönderna och drängarna tvingades ut för att försvara sin egendom. Det visade sig emellertid, att de inte förmådde något mot de många skomakarna som kommo myllrande likt ett tåg fjällämlar på vandring. Böndernas ställning var hopplös. Det blev stryk. Övermakten var för stor. I elvte timmen var det någon bland dem, som kom att tänka på Sjö. Han var husar för Järsjö rote på den tiden. Skulle inte han kunna hjälpa dem? Man skickade bud på honom, och han kom med sin nummerkamp som ett åskväder. Gnistor lyste om hästhovarna, när han rände in i skomakarhögen. Det blev en dans, som gesällerna aldrig skulle glömma. De slogo till reträtt över åkrar och ångar, men överallt var Sjö efter och hindrade dem att komma samman igen. Inte minst bondpojkarne passade nu på att betala igen för utståndna lidanden. Några av skomakarna fingo så mycket stryk, att de nödgades plåstra om variga sår månader efteråt.

Stene får skoindustri.

Tiderna skulle dock förändras. Efter sekelskiftet började skofabriker anläggas, och en annan arbetsordning

började. De fria, sorglösa gesällerna uppslukades av skoindustrien.

Ej mindre än sex skofabriker ha kommit till sedan sekelskiftet. Den största av dessa, Anton Johanssons skofabrik, grundades redan 1895. Vid ett besök hos fabriker Johansson någon tid före hans frånfalle passar jag på att fråga, när han började i skomakeriet?

— Jag lärde yrket av mina äldre bröder, som alla voro skomakare. Vid 23 års ålder började jag själv tillverka storstövlar. Det var mest veckstövlar, som gjordes av hemarbetare. Under ett par år tillverkade vi på verkstaden stövlar som specialtillverkning. 1913 övergick tillverknigen helt till vändsydda skor. Jag lär ha varit den förste på trakten, som tillverkat skor enligt vändsyningsmetoden. Fabrikket utgjordes av såväl dam-, flick- och barnskodon.

Fabriken, som från början var ganska anspråkslös, tillbyggdes 1916. Snart visade det sig, att även denna utvidgning var otillräcklig. 1920 nedrevs hela den gamla fabriken, och en helt ny byggnad uppfördes i 2 våningar med en sammanlagd golvyta av 250 kvm., förutom vindsvåning. Sedan 1932 har huvudsakligen förfärdigats sandalsydda barn- och flickskor. Den årliga omsättningen uppgår till c:a 15000 par. 1944 överlät Johansson fabriksrörelsen till sin brorson, köpman Paul Johansson, Kumla.

»Farbror Anton», som han ofta kallades, var en glad och god människa. Som arbetsgivare var han allmänt omtyckt för sina gedigna egenskaper. J. var en av initiativtagarna till Stene sjuk- och begravningskassa och Kumla-Hardemo skytteförening. När en sensommardag budskapet om hans bortgång spreds i kumlabygden, väckte det allmän förstämning, framförallt i Stenetrakten, där han verkat i så många år och varit till stort gagn för orten.

Stenebackabröd i ränseln.

Den första egentliga affären i Stenebacken var inrymd i en fastighet i omedelbar närhet av metodistkapellet. Fastigheten tillhör numera Algot Lundqvist. Den innehades av handl. Englund. Sorteringen var inte så stor, men allmänheten kunde dock få en hel del nödvändighetsvaror för sitt behov. Fru Englund försåg kunderna med olika slags bakverk. Huruvida denna del av affärsrörelsen gick med förtjänst, må vara osagt. På den tiden bakades det mera allmänt i hemmen. När det fanns en stor bakugn i varje stuga och ett spett i taket att torka brödet på, då var inte efterfrågan på köpbröd så stor som i våra dagars Stene.

Affärshuset, som nu innehaves av handl. G. Gylin, byggdes 1895. En handl. Toft var den förste, som hade affär där. 1899 öppnade Gustaf Jansson speceri- och diverseaffär, som han innehade under en lång följd av år, tills han för c:a 10 år tillbaka slutade med affärsrörelsen. Nuvarande ägare är handl. Torsten Askund.

Karl Erik Larsson bedrev under många år bageri-

A.-B. RINALDOS

K U M L A

KARTONGFABRIK

TEL. 70082, 71111

Tillverkning av alla slags KARTONGER till förmånliga priser

rörelse å Stenebacken. Det var framförallt hårt spisbröd, som tillverkades i stora kvantiteter och omsattes bl. a. till militären på Sannahed. Många äro de husarer och infanterister, som redo eller marscherade ut på fälttjänstövning med ett stycke Stenebackabröd i väskan eller ränseln.

Såväl Gustaf Jansson som K. E. Larsson voro välkända inte bara å Stenebacken utan i hela socknen. Båda fingo uppnå hög ålder. Den sistnämnde var mycket kommunalt intresserad och tillhörde under många år kommunalfullmäktige.

Stene skytteförening.

Tidigare hade Stene sin egen skytteförening. Föreningen tycks en tid ha varit mycket livaktig, och då knallade det hela söndagarna i Steneskogen. I närheten av Stene brunn hade föreningen till och med en skyttepaviljong. Ej långt härifrån låg det s. k. Ristorget, där det lektes och dansades förr i tiden. Den största uppmärksamheten tilldrog sig skytteföreningen vid midsommartiden 1911, då »Stenebackens Allehanda» utkom. Utgivare var Stene skytteförening och red. Gustaf Stén. Innehållet i tidningen var, åtminstone efter den tidens uppfattning, av det fräckaste slaget, vilket givetvis bidrog till att den fick en strykande åtgång.

Betania som bönhus och skola.

Det första bönhuset fick Stenebacken 1884, då metodistkapellet byggdes. Stene Friförsamling bildades den 13 febr. 1897 på initiativ av Emil Gustafsson i Långgälla (numera gårdsägare vid Villagatan, Kumla). En kväll voro tre evangelister och sex troende bröder samlade i köket hemma hos Emil Gustafsson (gården tillhör numera brodern Josef Gustafsson). De församlade beslöt då att bilda en församling av Helgelseförbundet.

Som redan nämnts kom församlingen att bildas tack vare Emil Gustafsson. Han har alltid varit en godhjärtad och varmt religiös människa, som både kunnat tänka och handla och insåg betydelsen av en sammanslutning av Herrens folk. De övriga, som förtjäna att nämnas, äro: evangelisterna Josefsson, Helga Johansson (senare gift med Emil Gustafsson), Amanda Olsson, Gustaf Jansson, och K. G. Englund, Stene, K. V. Johansson, Verner Karlsson och A. Vistrand, Jultorp (den sistnämnde numera församlingsföreståndare i Götabro).

Fru Helga Gustafsson berättar, att när hon och Amanda Olsson åren 1895—96 verkade som evangelister i Kumlatrakten, fingo de glädjen att föra många själar fram till korset. Väckelsen gick fram som en mäktig flodvåg över bygden, hundratals män och kvinnor lämnade sig åt Gud och började en vandring, som skulle föra dem till ett bättre land. Den som då var med skall aldrig glömma den tiden. Möten höllos runt omkring i byarna. Överallt stodo hemmen öppna för väckelsemötena. Och Gud talade till folket på ett mäktigt sätt.

Väckelsen tillförde den nya församlingen många med-

Helga och Emil Gustafsson.

lemmar, och man blev i stort behov av en samlingslokal. Den 28 dec. 1898 tillsattes en byggnadskommitté. Det var knappt om medel till ett församlingskapell. Man hade ej mer än kollekterna att finansiera företaget med. En uppmaning till allmänheten gjordes att skänka, vad som kunde avstås. Bönderna runt omkring voro villiga att släppa till stockar ur sina skogar, för att bygget skulle komma till stånd. Och med sådana gåvor och offermedel arbetade man sig fram. Den 17 dec. 1899 stod Betania färdigt för sitt ändamål. Den i vida kretsar kände predikanten och sångförfattaren Emil Gustafsson, Kräklinge, höll invigningspredikan med text från Matt. 18: 20. Vid årsmötet 1900 utsågs Oskar Larsson i Långgälla till församlingsföreståndare, ett uppdrag som han förtjänstfullt och uppoffrande skötte ej mindre än 36 år. Han är numera bosatt i Kumla stad. Han efterträddes av pastor Josef Ernborg och Herbert Karlsson-Rönnefors. Sedan okt. 1943 är pastor Martin Röhs föreståndare. Församlingen räknar ett 90-tal medlemmar.

Det var inte blott som bönhus, som allmänheten med tillfredsställelse hälsade Betanias tillkomst, utan även därför att byggnaden ett 10-tal år uppläts till skollokal. Barnen hade nu nära till skolan, och detta förhållande gladdede föräldrarna mycket. När sedan 1909 Stene skola uppfördes, fick Betania helt tjäna sitt ursprungliga ändamål.

Einar Wigzell

Målerifirma, Kumla

TELEFON 702 33

Utför såväl finare som enklare

MÅLERIARBETEN

Lars Petter Larsson.

Långgälla i gångna tider

En 95-årig skomakare berättar

Lars Petter Larsson föddes i Sörby, Kumla, i april 1851. Hans hem var beläget i västra delen av byn, alltså »Sörbybacken», där än i dag vid ena kanten av ett grustag syrener och körsbärsträd vittna om en tidigare trädgård. I en stuga här bodde Lars Petters föräldrar, och här fick sonen lära sig att »arbete befördrar hälsa och välstånd». Han skulle heller aldrig svika det yrke, som hans far som mästare i tre hela år lärde honom.

Skomakare i 68 år.

Det är inte många, som skulle gissa rätt ålder på denne snart 95-årige skomakare. Och ändå har han ett så arbetsfyllt liv bakom sig. När jag sitter och pratar med den gemytliga åldringen, förefaller han mig knapptast som en 80-åring. Han började i skomakeriet, när han var tolv år gammal och slutade först vid de uppnådda 80 åren. Ännu är han vid god vigör och tar sig gärna en promenad, om vädret är vackert.

— När Lars-Petter växte upp, fanns det då någon skola på Stenebacken?

— Nej, på den tiden var varken Stenebacken eller Långgälla, vad dom är i dag. Det var några stugor här och där. Ingen skola eller handel fanns här.

— Hurdan blev skolgången då, när ingen skola fanns i trakten?

— När jag kom till lämplig ålder, tyckte min far, att jag skulle lära mig läsa. Det fanns en fröken, som bodde i närheten av kyrkan, och till henne fick jag gå för att få undervisning. Hon var bra, men det tog rätt lång tid ändå, innan jag kunde läsa flytande.

När jag hade lärt mig läsa, ansåg far inte det tillräckligt utan ville, att jag skulle lära mig räkna och skriva för att nödortfött kunna klara mig fram i livet. Jag blev skickad till Byrsta-skolan. Här var det ordnat så, att vi fick gå i skolan två månader på sommaren. Vintertiden var det inte tänkbart, att barnen skulle gå så lång väg för att lära sig räkna och skriva. Ja, sådan har min skoltid varit, och jag har klarat mig bra med den lärdomen. Det var många, som nätt och jämt fick lära sig läsa på den tiden.

Långgälla var en stor gård.

Långgälla var i min barndom en gård på ej mindre än 100 tunnland. Ägaren heter Anders Persson. Gården finns inte kvar i vår tid, men huvudbyggnaden var uppförd på den s. k. »tomta», som numera hör till Josef Gustafssons gård. Platsen känns mycket väl igen än i dag. Grundstenarna ligga kvar efter byggnaderna, och trädgården med sina fruktträd finns också kvar. Dessa träd hämtades på sin tid i Norrtorps gård i Sköllersta, där en son till Anders Persson var anställd. Denne planterade sedan träden på föräldragården. Anders Persson var gift tvenne gånger och hade i de båda äktenskapen ej mindre än 22 barn. När Persson blev gammal och orkeslös skiftades gården. Sex av barnen fingo då var sin brukningsdel och uppförde var sin byggnad. På så sätt blev det sex mindre gårdar.

»75 öre och så ett öre».

— Någon handelsaffär fanns ju inte, men då fick ni gå långa vägar för att göra inköpen?

— Ja, det var svårt många gånger. I Kumla fanns ju en del, men det var inte ovanligt, att man gick ända till Örebro för att göra uppköp. Den enda affär, som då fanns på Stenebacken, innehades av en gumma, som sålde snus. Det var ju gott om skomakare, som söp och spelade kort, och då gick det också åt snus. Gumman ansågs klara sig bra på affären. Snusätare brukar säga, att snuset är halva födan, men om gumman kan man säga, att hon levde helt på snuset. Det var i flera fall så, att gummor, som hade svårt att klara brödbiten för dagen, skaffade sig något att gå omkring i stugorna och sälja. Det var »Dumpa-Maja», som sålde näsdukar,

Hj. Modins Klackfabrik

Elvesta - Hällabrottet

Telefon Örebro 72079

Tillverkning av

LÄDERKLACKAR

såväl Dam, Mans och Barn

POMPADURKLACKAR

alla slag

Gammal stuga i Långgälla.

och »Anna i Gropa» hade schaletter. Priset var 75 öre st. och så ett öre. Ettöringen var hela hennes förtjänst. När Annas gubbe lämnade det jordiska, var det någon som frågade henne, varför hon inte skickade efter doktorn, när hennes gubbe var sjuk. »Det behövdes inte, han blev död ändå», svarade Anna. Skulle man köpa kaffe, fick man gå den långa vägen till Hardemo, där det fanns en gumma med affärsgei. Hon sålde inget annat än kaffe, men det var en vara, som var lika lönande som snuset.

När det var varmt och tröttsamt, kändes det skönt att ha kraftkällan utmed vägen i närheten av Hardemo kyrka.

»Du vandringsman på vägen går,
kom hit och drick, du svalka får,
ty vattnet äger samma kraft,
som i Sankt Olofs tid det haft».

Och man drack i djupa drag. Den undergörande kraften kändes. Det blev som nytt liv i kroppen. Krafterna vände åter. Och så fortsatte man sin vandring, styrkt till både kropp och själ.

Stugmöten voro vanliga.

— Det hade nog varit bra att ha haft en cykel och inte behövt masa och gå, när Lars-Petter skulle ner till Kumla eller Örebro eller till kaffegumman i Hardemo?

— Jo, jag hade nog en cykel. Men det var inte en sån, som ni har nu för tiden, men en tvåhjulig var det. Jag beställde den av en finsnickare. Den var helt av trä. Hjulen liknade mera kärrhjul med träekrar och i stället för mjuka gummiringar, var det ett järnband, som höll ihop det hela. Det gick inte att åka fort på en sådan cykel. Men nog var det en lättnad att åka istället för att gå. Jag åkte flera gånger till Örebro på min träcykel.

— Hur var det med mötena i Långgälla i Lars-Petters ungdom?

— Det hölls inga andra än stugmöten. Det var några

trosbröder och systrar, som öppnade sina hem för offentliga möten. Många gånger hade man bara ett litet rum att ta till. Man fick sitta på stolar och lådor, så långt det räckte. Sämjan var alltid god, och då fanns det plats för många. Mötena började liksom nu för tiden med en sång gemensamt. Därefter lästes ett Guds ord. Sällan var någon predikant med på mötena. Var och en fick hjälpa till, så gott han kunde för att tjäna sin Mästare. Trots detta gick väckelsen fram över bygden. Ibland kunde det vara svårt att få lugn på mötena. Det kom då och då en del fulla skomakare, som försökte störa. Inte så sällan inträffade det, att den mest agressive av bråkmakarna blev överbevisad om sin synd och böjde knä i ringen bland de förut hatade läsarna.

Höga-Jon.

— Vem var Höga-Jon?

— Det var traktens siste vandrande skomakare. Om honom sjöng man följande visa:

»Skoa, skoa, skolåda,
lästaknipa å pinnasyln,
såla handsken å tumma ringen
å klappa flickera i månaskin.»

Höga-Jon vandrade från gård till gård med skolådan och lästaknippan på ryggen. Han lagade selarna åt bönderna, reparerade och gjorde nya skor. Men det var med honom som med de flesta andra vandrande skomakare: han arbetade en tid och sedan söp han utan hejd. När han blev utan brännvin, gick han ändå till Vintrosa-Sanna för att köpa mera. Han berättade själv, hur det gick en gång, när han var efter brännvin i Vintrosa. Innan han anträdde färden mot Kumla, hade han druckit så mycket av spriten, att han hade svårt att hålla sig på vägen. Slutligen hamnade han i diket. När han nyktrat till, så hade Höga-Jon inget brännvin mer. Någon kamrat hade snattat det. Törsten var alltför stark för att Höga-Jon skulle kunna hindras från att återvända till krogen och få ny laddning.

— Hur gick det med honom till slut?

— Vem man frågar, får man samma svar. Ingen vet var han hamnade, men i minnet lever han kvar som Kumlas siste vandrande skomakare.

Lars-Petter som skomakare.

— Det har väl skiftat åtskilligt i Lars-Petters långa liv?

— Därom vore mycket att berätta. Som jag redan talat om, så fick jag börja i skomakarlära vid 12 år. Vi satt hemma och arbetade. Det var inte stort utrymme. Stugan bestod av ett enda rum, som skulle användas till både verkstad, kök och sovrum. All mat lagades i öppna spisen, och brödet bakades i en rätt stor bakugn. Jag gjorde mina tre år hos far, sedan hade jag anställning som skomakare hos olika bönder. Lönen var omkring 80 kr. om året förutom mat och hus-

Aktiebolaget G. O. Johanson, Jönköping

Kommissionär för P A P Y R U S, Mölndal. Alla sorters

Post- och Skrivpapper. Påsar. Bindgarn

MUNKSJÖ välkända omslagspapper

m. m.

Representant:

Helmer Ernestam, Örebro

Västmannagatan 18 Tel. 13070

En musikalisk familj i Kumla

»Söderbergska barnkapellet» 1910.

Från vänster: Karin, gift med disp. Uno Persson, Hällabrottet. Judit, g. m. järnv.-tjm. Knut Boström, Greta, g. m. järnv.-tjm. Natan Forssell, Bror Söderberg, Britta, g. m. avd.-chef M. Evertson, Norrköping, Karl och John Söderberg, båda sedermera musikfanj., numera boende i resp. Stockholm och Hässleholm.

Då seklet var ungt gjorde »Söderbergska barnkapellet» sig känt vida omkring i våra bygder. Ledaren själv, plåtslagaremästaren Bror Söderberg, var en ovanligt musikalisk person, som kunde traktera vilket instrument som helst. När han vid en armskada ej kunde hantera stråken med högra handen, vållade det honom ej något besvär att sköta stråkföringen med den vänstra. Han var bror till den på sin tid så mycket omtalade musikkdirektören Karl Wickberg, som med sin delvis av utländska musiker sammansatta orkester flitigt engagerades, bl. a. av Teatern och Strömparterren i Örebro. På äldre dagar tillhörde W. hovkapellet i Stockholm.

Skall man lära något ordentligt, så skall man lära när man är ung, tänkte förmodligen Bror Söderberg, då han satte musikinstrumenten i sina flickors och pojkars händer och med en sällsynt energi lärde dem att hantera desamma. »När andra barn var ute och lekte, fick vi vara inne och läsa noter», berättar fru Boström. Söderberg skrev noterna själv. Sonen Johan hade innan han började småskolan lärt sig att traktera den tunga bastuban.

rum. En tid slog jag mig ihop med ett par kamrater och blev byskomakare. Vi hade då betalt för vad vi gjorde om dagen. Det var mycket bättre förtjänst. När jag sedan flyttade till Långgälla och gifte mig, arbetade jag med stövelbottning i 16 år. Det var till en lantbrukare i Kumlaby, som jag gjorde stövlar i parti. När jag 1920 blev änklings, flyttade jag till Örebro och arbetade på reparationsverkstad till 1932, då jag slutade som skomakare och kom hit till Sannahed. Här har jag det bra, kan inte önska mig bättre, har allt vad jag behöver och god upppassning.

Under denna tid var det på söndagseftermiddagarna stora skaror samlade vid Söderbergska trädgården (öster om nuv. Gustaf Söderbergs Konfektionsindustri) för att lyssna till »barnkapellets» övningar. Loger, blåbandsföreningar och andra sammanslutningar anlidade ofta musikkapellet vid sina inom- och utomhusfester. Överallt mottogs deras musik med starkt bifall, och »Söderbergska barnkapellet» på programmet drog alltid stor publik.

Bror Söderberg var mycket impulsiv, som fallet är med personer av konstnärlig läggning. I yngre år var han en tid medlem av logen Natanael och deltog även med liv och lust på rösträttsmöten och vid andra politiska sammankomster vid seklets början. Han var en duktig organisator med förmåga att övertyga och vinna anhängare för sina idéer. På äldre dagar var han mycket aktiv inom Kumla fabriks- och hantverksförening. Här verkade han för upplivande av valborgsmässofirandet, ordnade med sång och musik och svarade själv för en stämma i orkestern. Han ivrade också för gesällbrevens renässans och var under flera år ledamot av hantverksföreningens lärlingsnämnd.

»Söderbergska barnkapellet» är en unik företeelse inom Kumla musiklivs historia. Helt säkert hade det en stor uppgift att fylla, då det gällde underhållning på föreningarnas möten och fester för 35—40 år sedan. Och att det var ett högst populärt kapell, det erinras man om än i dag, då man lyssnar till äldre kumlabor berättelser om vad som hände i municipalsamhällets barndom.

Syskonen Söderberg deltog också i »Kumla Sång- och Musiksällskap» under den lysande epok i Kumla sång- och musikliv, då musikkdirektör Adolf Andréén var det stora namnet i Kumla församling.

N. H.

Hos

BRÖDERNA SANDBERG

får Ni fermt expedierat och reelt lagat i allt vad som hör till motorbranschen

TELEFON 70113

FULLSTÄNDIG MEKANISK VERKSTAD
Oljor, Tillbehör, Svetsningar
Cylinderborringar

*K*UMLA FODER- & UTSÄDESAKTIEBOLAGS utsädesvaror genomgå förädling i egna anläggningar i Närke, där firman förfogar över en modern maskinell utrustning, på toppen av teknisk utveckling. Företagets verksamhet omfattar numera köp och försäljning av utsäde, gräsfrö, spannmål, stråfoder, kraftfoder, gödselmedel och traktorer

Kumla Foder- & Utsädesaktiebolag

K U M L A

NORRKÖPING

ÖREBRO

FELLINGSBRO

*H*ÅKANSSONS CONDITORI

Rekommenderas!

Gott kaffe, gott bröd

Telefon 701 54

Lämpliga

JULKLAPPAR

till billiga priser finner Ni genom besök i

*D*amkonfektionen

MÄRTA WIGERELL

Tel. 70522

Haglund

Ekman, Haglund & C:o

försäljer från lager för skotillverkning erforderliga materialier såsom: LÄDER, SKINN, SKOFODER, SILKE, SYGARN, SKOSNÖREN, TRYCKSPÄNNEN, GUMMIKLACKAR M. M.

Telefoner:
700 03, 700 36, 703 96

Kumlaidrotten

1945

Framgångsrika orienterare

Kumla Julblads hederspris till SM-mästarinnan Stina Jutterström

Av Algot Dohlwitz

K. G. Granbom, S. Englund, G. Eriksson, G. Nyblom, K. E. Jansson, P. Retelius, T. Lundborg, E. Rydén och H. Persson.

Det är inte fältherren, som ensam vinner slaget, heter en historisk sentens. Om man omsätter detta på idrotten, kan man säga att det är inte idrottsledaren, som vinner segrarna, men han har en mycket stor andel i dem. Om man då går till Kumlas idrott fredsåret 1945, skall man finna, att de grenar som ha haft de bästa ledarna också nått de bästa resultaten. Så har det varit med gången, orienteringen, bandyn, cykel och tennisen. Brottning och skidor har varit som vanligt, medan fotbollen, allmänna idrotten och simningen saknat ledare, som offrat all sin tid på de grenarna.

Gångarna ha haft *Gunnar Stålberg* bakom sig, och *Werner Hardmo* har genom sin personlighet varit den indirekte ledaren. Kring honom har byggts upp en liten skara gångare, som hållit ihop. Tränat tillsammans, rest och tävlat tillsammans, haft trevligt tillsammans. Som en liten extrasak blev ju resan till Oslo.

Werner Hardmo är nog Sveriges idrottsman nummer ett. Han har inte förlorat en tävling sedan 1942 och gjort över 80 starter utan nederlag. *Anna-Greta Nyström* har i år slagit DM-rekordet ett par gånger. *Ake Andersson* har gjort en stark come back nu på höstsidan. Andra goda namn äro *E. Hedberg*, *Avenstedt*, *Zetterlind*. Bland juniorerna väntar man sig mycket av *Stig Olausson*.

Den gren, som närmast gången har gjort Kumlas namn känt i idrotts-Sverige är orienteringen. I spetsen för denna är det några aktiva, som ägnat sin fritid åt skogsluffningen. Det är sektionens medlemmarna: »Smen» *K. E. Jansson*, *Per P—son-Retelius*, *Gösta Eriksson*, *Tore Lundborg* och *Stig Englund*. Denna sektion inom IFK har blivit en liten klubb för sig själv. När man ser deras protokoll,

förstår man vilket intresse som ligger bakom. Protokollen äro ovanliga på flera sätt. Naturligtvis finnas alla resultat medtagna, men sedan är det små vinjetter från skog och mark, kartor över banorna, små trevliga illustrationer och annat smått och gott. Helt enkelt en trevlig bilderbok.

Kastar man en blick i dessa protokoll finner man, att året nog varit det mest framgångsrika i sektionens liv. *Tage Fägersten* har vunnit DM i fälttävlan före bl. a. löjtnant Egnell. »Smen» Jansson vann oldboysklassen; i DM och erövrade lagpriset tillsammans med Englund och Lundborg. Gösta Eriksson slötar med seger i banläggningmästerskapet, bland 23 deltagare. *Stina Jutterström* är den verkliga skogskvinnan. Mera härom å nästa sida. Närmast henne kommer *Annie Sänell-Danielsson*. Andra goda namn: *P. Retelius*, *B. Carlson*, *H. Persson*, *Bergqvist*. Bland juniorerna väntar man sig mycket av *Erik Wallin*. I klubbmatcherna har det blivit säkra segrar mot Alferna, Örebro, och treklubbmatchen Fjugesta—Laxå—Kumla.

En stor organisationsfullträff gjorde man med Kumlas nationella orientering i våras. Den gick i Östansjötrakten. 432 deltagare, över 100 funktionärer. Enligt kräsna bedömare: en succés. Då utdelades också en förnämlig pris-samling. Många orginella pris, som inte gärna användes vid andra idrotter. Men skogens folk är heller inte lika andra.

Bandyn har gått fram i Kumla. Banan på idrottsplatsen har nog gjort sitt, men vådrets makter har inte varit vidare gunstiga. Tack vare stadsingenjör Eriksson lyckades man dock få alla matcher spelade. Även inom denna gren kan man spåra ledarna. Det har varit *Bertil Johansson*, *Nils Nyström*, *Helmer Persson* och i någon mån undertecknad, som burit bekvämligheten för banan och lagen. Serieseger blev

KUMLA CYKEL- & SPORTAFFÄR

Evert Ström

CYKLAR förnämsta fabrikat. SPORTARTIKLAR för vinter och sommar. RADIO CYKELREPARATIONER utföras omsorgsfullt. Auktoriserad HERMES-försäljare SLAPKÄRROR för cyklar tillverkas. BATTERIER LADDAS. DÄCK, SLANGAR TILLBEHÖR i största sortering

TELEFON 70423

Vinterförvara Eder cykel hos oss

Stina Jutterström och Tage Fägersten

det visserligen inte, men bra nära var det. Som största framgång får man sätta DM-semifinalen mot Örebro SK. Det allsvenska laget vann naturligtvis. Men siffrorna blevo inte katastrofala, 0-3. Kumla har vissa söndagar haft 4 lag i elden. A-lag, B-lag, juniorlag och pojklag. Bli det bara skapligt bandyväder till vintern, skall nog heller inte de stora resultaten utebli.

Cykelsporten har haft *Evert Ström* som sakkunnig ledare och *Roland Carlsson* som främste cyklist.

Kumlatennissen har på de senaste åren utvecklats mycket starkt. Där spåras ledaren: *Bengt Hjalmar Danielsson*. Resultaten har heller inte uteblivit. *Bengt Nyvelius* DM-segrare, god DM-placering i dubbel och segrare på andra fronter. Flera tävlingar inom klubben har också hållits. Handicap, mix, korp och i andra former.

Fotbollen har kommit i dödsvatten. F. n. ligger Kumla-laget på den trakiga jumboplatsen. Det har varit skralt med träningen, och det är ju också en ledaresak. Den man, som skall ägna sig åt denna syssla, måste absolut ägna hela sin tid och intresse åt saken. I höstens matcher måste man dock i sanningens namn gå med på, att Kumla haft en mer än vanlig otur. T. ex. förlustmatchen mot Örebro IK (0-3) och hemmaförlusten mot Hallsberg. B-laget lovar gott, likaså juniorlaget. Till våren finnes en fullgod tränare och med honom som pådrivare kan Kumla komma tillbaka till gamla goda tider. En juniorpojke att bygga på är forwardspelaren *Axelsson*.

Allmänna idrotten har också råkat i dödsvatten. Men det finns några intresserade juniorpojkar, och det är dessa som den allmänna idrotten skall bygga på.

Simningen började så fint för några år sedan, då Kumlasjön började med tävlingssimning. Men så kom beredskapen och lade beslag på ledarna, och i sommar har det varit alldeles tyst på den fronten. Man hade ändå ett så fint program som Kumlasjön runt. En tävling, som lockade hela Närke's simmare.

Trots nedgång alltså i ett par grenar, har Kumlas idrott rätt sig bra det år som gått. Jag tror inte man skall se pessimistiskt på situationen, utan det år som kommer skall nog bli bättre. Det finns många, som vill följa en

Hardmo i spåret eller någon som längtar efter att bli tennisstjärna som Bengt Nyvelius, det är bara konsten att draga fram dem i rampljuset. Med dessa rader vill jag önska Kumla-idrotten ett gott nytt 1946.

Hemma hos Stina Jutterström.

I mitten på okt. månad brukar idrottssäsongen vara slut och tiden inne att utse Kumla Julblads pristagare. I år fanns det egentligen endast 3 kandidater: cyklisten Roland Carlsson, orienterarna Stina Jutterström och Tage Fägersten. Söndagen den 15 okt. fick Stina Jutterström en fullträff vid SM, och därmed var all diskussion överflödig. Att priset tillfaller den mest förtjänta, därom råder inget tvivel. Det blir en värdig efterträdare till Kumlas första SM-mästare och Kumla Julblads förste pristagare: Werner Hardmo.

När kommittén utsett *Stina Jutterström* begav sig en dag undertecknad hem till fru Jutterström. Vägen gick förbi Hardmovägen och Vandrargatan till Solhemsgatan. I en nybyggd fastighet 2 tr. upp stod det Jutterström på dörren. Jag ringde på och en relativt späd kvinna öppnade dörren. Det var årets SM-vinnare i orientering. Hon undrade förstås, vad jag hade för ärende och bad mig stiga in i den lilla trevliga våningen. Så började jag »förhöra» henne. Hon är född i Valbo utanför Gävle 8 mars 1910 och flyttade till Kumla i nov. 1944, då mannen erhöll plats vid Kvarntorp som elektriker. Hon började tävla på skidor vid 15 års ålder och startade på DM, där hon belade 10:e plats. Orientering började hon med omkring 1935. Hon har startat på SM i skidor 1929, 1935-1940. Blev tvåa i Falun 1935. I orientering har hon deltagit i SM 1940, 1943-1945.

I år har hon vunnit Kumlas, Hofors och Start's nationella orienteringar, Tivedsorienteringen, blivit 3:a i DM, 4:a i Katrineholm och, som klimax på det hela, svensk mästarrinna. Jag frågade fru Jutterström, om hon erövat många pris och vilket pris hon sätter mest värde på. Hon förklarade att hon ännu ej har gått från en tävlan utan pris. Det har hänt att de 5 eller 10 första fått pris, och då har hon alltid varit bland dem. Pokaler gillar hon inte något vidare. De bara skall putsas, och här i Kumla vill de gärna svarna. Ja, det känner vi nog till lite var. Årets SM-pris tar nog »priset». Det är en sko på en Yxhultssten med SM-tecknet. På en silverplåt står det: »Nutidens sko och urtidens sten minne Dig, svenska mästarrinna om kampen i Närke'ska skogar fredsåret 1945». Som sträcksegrare erhöll hon en vacker kristallvas. Ett pris, som fru Jutterström också sätter värde på, är det hon vann vid Kumlas tävling i våras: en oljemålning av Arne Bergström. Vid min fråga om hon tänker hålla på med sin sport svarar hon, att åldern tager ut sin rätt, men nog skall hon försöka fortsätta att springa i skogen. Bara man kan ta' det lugnt och inte förhastat sig går det nog att hålla på.

Algot Dohlwitz.

SUNDBERG & OLSONS

FOTO GRAFISKA

Torget, Kumla

Tel. 70844 Bost. 70290, 711 64

Utför och
försäljer allt

fotografiskt

Porträtt- och seriefoto

Innehållsförteckning:

Kumla kyrkas räkenskapsbok. Av Jonas L:son Samzelius, Uppsala	Sid. 4
Edvard Thermanius	» 7
Från gamla albumblad	» 10
»Templum Kumlense«. Ett bidrag till Kumla gamla kyrkas historia. Av Henning Julin, Stockholm	» 11
Från springpojke till välkänd storföretagare. Av Nils Helander	» 19
Gårdar i Kumla. II Vissberga. Av N. H.	» 23
Kumla Julblads medarbetare I	» 25
Stållig bröllophöglid i Kumla prostgård 1632	» 26
Frans Michael Franzén	» 26
En jul i Åsbro. Av Hugo Ericsson	» 27
Karl Boström. Av Nils Helander	» 31
På grosshandelskontor i 1890-talets Kumla. Av Joh. E. Acrantz	» 35
Kumlabo — ingenjör vid stora Panamakanalbygget. Av Anna Persson, Odensbacken	» 37
Hur Kumla socken fick sin första barnmorska. Av Henning Julin	» 39
Stenebacken. Av Holger Hård	» 40
Långgälla i gångna tider	» 43
En musikalisk familj i Kumla. Av Nils Helander	» 45
Kumlaidrotten 1945. Av Algot Dohlwitz	» 47

För 50 år sedan

I N. A. skriver »Kumlait» 15/10:

En uppfostringsanstalt för sina uppväxande vanartiga pojkar? Ett »härbärge» för onyktra personer? Eller några flera — under de mörka höstkvällarna — oftast påtända gaslyktor?

Nej! Allt detta vore nog bra, men hvad som är bäst av nöden är dock en gångbana af sten eller trä, åtminstone mellan handlandena Fosselius och P. J. Carlsson.

»Tid är pengar», och en dylik gångbana skulle snart vara inbetald genom inbesparad tid, då man kunde obehindrat komma fram utan att behöfva stanna för att se efter hvar galoscherna fastnat i lervällingen, för att nu inte tala om byxor och kjolar, ty smörjan är djup!

Men Kumla stationssamhälle består till huvudsakligaste delen af skomakare, skohandlare och med galoscher välförsedda diversehandlare, hvilka nog göra de bästa affärerna i dåligt väglag och därför kommer nog ofvannämnda högst nödiga reform att förblifva en ofullbordad handling.

En elegant

skjorta och slips

är en praktisk och alltid välkommen julklapp till en herre!

Mobergs, Kumla

Tel. 70627

Julhandla

Edra specerier och matvaror hos

S A H L I N S

Kumla

Tel. 70612

Vid behov av

S K O D O N

rekommanderas

Elis Schölin's
Skoaffär

Telefon 70442

Julens blommor

Hyacinter, Tulpaner, Begonier, Cyclamen m. m.

Katrinelunds
Handelsträdgård

Tel. 70399

Sörby, Kumla

Vid bemärkelsedagar

använd KUMLA

KÖPMANNAFORENING'S

Presentkort

BREVPAPPERET *bör vittna om god personlig smak*

I parti från

Johnson Hill A.-B., Örebro
Pappersvarufabrik

Efterfråga därför våra förnåmliga kvaliteter SVENSKT ANTIKPRESSAT PAPPER
SVENSKT DIPLOMAT PAPPER
SVENSKT HAMRAT PAPPER
SVENSKT LINNEPRESSAT PAPPER
hos Eder Bok- eller
Pappershandlare

Stene Brunn.

Stenebacken

(Forts. fr. sid. 42)

Hur Stene kapell kom till.

Det är nu många år sedan de första metodistpredikanterna kommo till Stenebacken. Det lär ha varit någon gång på 1870-talet. Och det synes också som om de blevo väl mottagna av steneborna. I varje fall öppnades flera hem för dessa resepredikanter, där de kunde hålla möten. I Långgälla samlades man i Lars Larssons hem, numera Karl Larssons. Man höll också till hos Johan Persson och hans hustru. Troligtvis höllos de flesta mötena där. Andra hem, som välvilligt upplätos för metodistpredikanterna och deras sammankomster, voro Klingvalls och Steens husarstugor. Mycket folk samlades vid denna tid, och snart nog insågo metodisterna behovet av en samlingslokal. Detta blev ännu mera nödvändigt, då en kraftig väckelse på 1880-talet gick fram på Stenebacken. I augusti 1883 fattar man också ett beslut att bygga ett kapell.

Men frågan var, var det skulle byggas. Efter en del olika förslag beslöt man att förlägga kapellet till den plats, det nu har. Enligt ett gåvobrev till Metodistförsamlingen upplät Stenebönderna en tomt för kapellet å Stenebyns allmänning, ett s. k. grustag. Så sattes arbetet i gång. Grunden lades av Erik Rube, S. Mos, och timmerarbetet anförtroddes åt en husar Pettersson från Tomta i Hallsberg. Kapellbygget drog en kostnad av över 2 000 kronor. Det var givetvis mycket pengar på den tiden. Men genom kärlek till Gud och ett levande intresse bland både medlemmar och utomstående, kunde församlingen få sin efterlängta helgedom. Den 21 december 1884, söndagen före jul, invigdes det enkla metodistkapellet till en Herrens boning. Pastor för församlingen var vid denna tid Emil

Svensson-Runfeldt. Församlingen hörde då till Hallsbergskretsen.

Så som kapellet ter sig för oss i dag, såg det icke ut från begynnelsen. År 1930 byggdes det nämligen till med en liten sal, församlingskök och kapprum samt en bostad med två rum och kök i övre våningen. Denna tillbyggnad kunde komma till stånd tack vare en stortad donation av kamrer och fru Johan Andersson, Åbytorp.

Under dessa 61 år kapellet stått där, och f. ö. så länge den metodistiska verksamheten pågått i Stene, har den utövat ett starkt andligt inflytande. Många äro de som i kapellet fingo mottaga de första varaktiga andliga intrycken. Ett är säkert: dess verksamhet har satt spår i många hem och hjärtan. Särskilt har nog söndagsskolan fått betyda oändligt mycket under dessa år. Men även för en ny generation står kapellets dörrar öppna. I dag finns det en god söndagsskola och en livskraftig juniorförening. Församlingvården handhaves utav pastor Percy Thorsén.

Stene metodistkapell har väl fyllt sin plats på Stenebacken och förvisso bidragit till att det goda och rätta kunnat växa mellan »stenarna».

Ett samhälle under utveckling.

Även om inte Stene nu kommer att avancera till municipalsamhälle som Hällabrottet, så tror dock dess invånare på fortsatt framgång på olika områden. Det är dock mycket att göra för att få det mera trivsamt. Men man får ta de olika önskemålen i etapper. Mest aktuellt är emellertid avloppsfrågans lösning och gatubelysning. En tidsenlig samlingslokal skulle också för många vara välkommen. Man hyser stort hopp om att få socknens pensionärshem förlagt till Stene. Det senare projektet är, när detta läses, kanske genomfört. Tillbyggnad av skolan är en fråga, som inte heller så länge låter vänta på förverkligande.

Stene är rikt på idyller. Mest känd är givetvis Stene brunn. Hur länge vi få behålla denna vackra anläggning, är inte gott att säga. Men Steneborna ha stor anledning att vara tacksamma mot fru Andersson, för att hon i likhet med sin framlidne make, den vördade »kamrern» bevarat Stene brunn, trots att det varit förenat med stora kostnader.

För 50 år sedan.

Två skrädderifirmor

voro redan 1895 i verksamhet vid Kumla station. Dessa innehades av C. Th. Carlsson och Aug. Andersson.

»Aug. Borelius,

som 20 år arbetat i tandläkaryrket, insätter bästa engelska och amerikanska konstgjorda tänder. Allt arbete utföres under garanti och efter allra nyaste metoder. Specialité: Tänder utan gom. Träffas i Kumla by.»

Örebro läns Lantmäns Centralförenings Filial Kumla

FODERÄMMEN, GÖDSELMEDEL, SPANNMÅL, FRÖER
STRÅFODER, UTSÄDEN, BETNINGSMEDEL M. M.

Telefoner: 701 77, 704 77, 705 87

För

JUL-

STOKET
BAKET
BORDET hos

Speceriaffären
Tel. 70373

Enoch Pettersson
kumla

Luxor RADIO

REPARATIONER, alla märken

EKLÖFS TELEFON 70644

Kumla Battericentral

Hugo Johansson

Försäljer, reparerar och laddar alla
slags **ACKUMULATORER**

Tel. 70088

**E. Melins Begravnings-
byrå** Telefon 70061

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning
som eldbegängelse
BEGRAVNINGSBIL tillhandahålles

**Carl Johanssons
Trävaruaffär**

Tel. 70066

HYVLAT OCH OHYVLAT VIRKE

Masonite och Treetex till
lägsta priser

Allt för bilen

Carl Sundbergs

MOTORREPARATIONSVERKSTAD

KUMLA

Tel. 70435, 70601

BLOMMOR

för julbordet köpas fördelaktigt i

Herbert Petterssons

Blomsterhandel - Handelstädgård

Tel. 70144, Trädg. 70138

Carl Arbins

Rak- & Frisérsalong

REKOMMENDERAS!

Södra Åkeriet

Inneh.: GOTTHOLD NYLÉN

Köpmangatan, Kumla

Rekommenderas!

Tel. 70178

All slags transport utföres

Passande

julklappar!

Fick- och Armbandsur, Ringar, Collier,
Kedjor, Borstar, Tenn- o. Nysilvervaror,
Glasögon m. m. köpas fördelaktigt i

L. N. BRINKS UR- & GULDSEMEDSAFFÄR

A.-B. Kumla

Kartongindustri

Tillverkning av

Sko- och Konditori-

KARTONGER

Tel. Kumla 70285, Filialen Örebro 15418

**Ny telefonkatalog
för Kumla**

utkommer i början av 1946

Utgivare: A. Dohlwitz och N. Helander

Annonsera i katalogen! Annonser mot-
tagas av Överkonstapel **ELIS LEVIN**

Event. ändringar i abonnentförteckn. kan göras hos Dohlwitz Bokhandel

C. F. Ericson & Söner A.-B. Bokbinderi

Örebro - Tel. 13405

Utför alla slags bokbinderiarbeten för konst, handel och industri

Ett gott arbete utlovas till förmånligt pris

Ströms Skodon

försäljas i landets förnämsta skoaffärer

Tillverkas av

C. G. STRÖMS A/B
KUMLA

Etablerat 1888

Undvik trähusets brandrisk!

BYGG MED

YTONG

Det blir ej dyrare, men Ni får trots detta ett hus i högre klass, större varaktighet och mindre underhåll, ett stenhus, högisolerande och med låg bränsleförbrukning. Ytonghuset är god kapitalplacering.

Vi stå gärna till tjänst med alla upplysningar, även då det gäller finansiering och lånefrågor.

YXHULTS STENHUGGERI A.-B.

HÄLLABROTTET

TELEFON 72070